

Als muren konden spreken... Een blik op partnergeweld.

Essay Hoge Raad voor de Justitie

Astrid Briones Solorzano

Kenza De Colvenaer

Magalie De Ruysser

Kim Van der borght

15 mei 2021

INHOUDSOPGAVE

Inleiding	3
Hoofdstuk 1: Theoretisch kader	4
1.1 Begripsomschrijving	4
1.2 Statistieken	7
1.3 Wettelijk kader	8
§1. <i>Het toepassingsgebied van partnergeweld binnen de strafrechtelijke context</i>	9
§2. <i>Strafverzwaring in artikel 410 Sw.</i>	12
§3. <i>Uitgebreide onderzoeksbevoegdheid bij partnergeweld</i>	13
§4. <i>De mogelijkheid van verenigingen om in rechte op te treden</i>	14
§5. <i>Inperking van het beroepsgeheim</i>	14
§6. <i>Het tijdelijk huisverbod</i>	14
1.4 De wettelijke regeling van partnergeweld over de landsgrenzen heen	15
Hoofdstuk 2: Huidige pijnpunten, lacunes en drempels	17
2.1 Wetgeving partnergeweld	17
§1. <i>Lacune art. 410 Sw.</i>	17
§2. <i>Verwuring</i>	18
§3. <i>Psychologisch geweld</i>	18
§4. <i>Eergerelateerd geweld</i>	19
2.2 Vluchthuizen	20
§1. <i>Kostprijs</i>	20
§2. <i>Aantal opvangplaatsen</i>	20
2.3 Drempels en pijnpunten met betrekking tot de werking van Justitie	21
§1. <i>Tekort aan tolken</i>	21
§2. <i>Communicatie door het Openbaar Ministerie met betrekking tot de registratie benadeelde</i>	21
2.4 Pijnpunten bij de preventie van partnergeweld	22
2.5 Drempels bij mannen	23
Hoofdstuk 3: Maatregelen ter verbetering partnergeweld	23
3.1 Veilig Thuis: Ketenaanpak en Family Justice Centers	23
§1. <i>Ketenaanpak</i>	24
§2. <i>Illustratie: Ketenaanpak van partnergeweld (en intrafamiliaal geweld in het algemeen)</i>	25
§3. <i>Family Justice Centers</i>	25
3.2 Slachtofferonthaal	27
3.3 Risico-evaluatie	28
3.5 Verplichte opleiding voor magistraten	29

3.6	Hulplijn 1712	30
3.7	Maatregelen n.a.v. corona	31
3.8	Vluchthuizen	32
	Hoofdstuk 4: Aanbevelingen	33
	Besluit	35
	Bibliografie	35
	Bijlage 1	39

Inleiding

1. Intrafamiliaal geweld is en blijft een relevante problematiek die geregeld in de publiciteit verschijnt. ‘Alcoholverslaafde probeert vriendin te wurgen’¹, ‘Man slaat stiefdochter bloedneus: 10 maanden cel geëist’² en ‘Dertiger staat terecht voor geweld en diefstal bij (ex-) partner’³ zijn slechts enkele voorbeelden van recente gevallen van intrafamiliaal geweld in ons land. Vanaf maart dit jaar was op Canvas nog de beklijvende documentaire ‘*Als je eens wist*’ te bekijken, waarin partnergeweld een centrale rol krijgt.

2. Geweld in de familiale sfeer manifesteert zich sinds jaar en dag in alle hoeken en culturen van onze samenleving. Desalniettemin is dit thema actueler dan ooit: de huidige coronacrisis waarin we ons momenteel (nog steeds) bevinden zorgt voor een toename van het intrafamiliaal geweld.⁴ Verschillende hulplijnen wijzen zelfs op een verdriedubbeling van het huiselijk geweld.⁵ Stress, financiële moeilijkheden en de isolatiemaatregelen zijn slechts enkele factoren die deze toename hebben veroorzaakt en zullen blijven versterken.⁶ Gelet op het feit dat het einde van de pandemie jammer genoeg nog niet in zicht is, is het van fundamenteel belang om oog te blijven hebben voor deze problematiek.

3. Door de aard en omvang van dit substantieel probleem is er, zoals zal blijken uit deze paper, nood aan een gerichte aanpak die bestaat uit onder andere preventie, sensibilisering, een adequaat strafrechtelijk beleid en een kwaliteitsvolle opvang voor zowel daders als voor slachtoffers. In de recente beleidsverklaring van onze huidige minister van Justitie wordt benadrukt dat men kordaat en snel gaat reageren op onder andere intrafamiliaal geweld, aangezien de reactie op dit strafbaar feit en de uitvoering van de rechterlijke beslissing tot op heden te lang op zich laat wachten.⁷

4. Omwille van bovenstaande redenen en het feit dat er omtrent intrafamiliaal geweld zeker nog ruimte is voor verbetering, werd dit onderwerp dan ook opportuun bevonden om te behandelen in deze paper, die zal worden geschreven vanuit de bredere problematiek van ‘de toegang tot justitie’. Intrafamiliaal geweld is echter een breed begrip dat uiteenvalt in verschillende vormen van geweld. Gelet op de omvang van de paper zal enkel worden gefocust op (fysiek en psychologisch) partnergeweld, benaderd vanuit het perspectief van het slachtoffer.

5. De centrale onderzoeksvragen van deze paper luiden als volgt: “*Hoe is het strafrechtelijk kader aangaande intrafamiliaal geweld, en meer specifiek partnergeweld, geregeld in België?*” en “*Welke drempels zijn er nog aanwezig voor slachtoffers en hoe kunnen we hier aan tegemoet komen?*”

Meer concreet zal worden geanalyseerd hoe het Belgisch strafrechtelijk beleid inzake partnergeweld is georganiseerd. Het eerste hoofdstuk is theoretisch van aard en bespreekt het

¹ S. VAN DE SANDE, “Alcoholverslaafde probeert vriendin te wurgen”, www.gva.be/cnt/dmf20210218_96038954 (consultatie op 20 maart 2021).

² X, “Man slaat stiefdochter bloedneus: 10 maanden cel geëist”, www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20210303_95138767 (consultatie op 20 maart 2021).

³ T. DERKINDEREN, “Dertiger staat terecht voor geweld en diefstal bij (ex-)partner”, www.gva.be/cnt/dmf20210224_94878201 (consultatie op 20 maart 2021).

⁴ B. VERSCHUERE en K. HERMANS, *Welzijn in Vlaanderen: beleid, bestuurlijke organisatie en uitdagingen*, Brugge, die Keure, 2020, 1.

⁵ C. DECLERCK, “Covid-19 en het familierecht. Als ik kon toveren, kwam alles voor elkaar”, *T.Fam.* 2020, (158) 159.

⁶ *Vr. en Antw.* VI. Parl., Vr. nr.1200, 12 januari 2021, (K. VERHEYEN, antw. W. BEKE).

⁷ TEAM JUSTITIE, “Beleidsverklaring 2.0 Justitie”, <https://usercontent.one/wp/www.teamjustitie.be/wp-content/uploads/2021/03/Beleidsverklaring-2.0.pdf> (consultatie op 20 maart 2021).

huidig strafrechtelijk kader en een aantal statistieken. In hoofdstuk twee komen de bestaande pijnpunten en lacunes aan bod, en wordt tevens onderzocht waar nu precies de drempels tot justitie liggen voor de slachtoffers van partnergeweld. Hierna volgt een deel waarin verschillende maatregelen worden besproken die reeds werden genomen ter ondersteuning van de slachtoffers, alsook een evaluatie hiervan. Hoofdstuk vier formuleert vervolgens enkele aanbevelingen om tegemoet te komen aan deze problematiek. Hopelijk kunnen deze maatregelen er mede voor zorgen dat slachtoffers van partnergeweld niet in de kou blijven staan. Tot slot wordt er afgerond met een besluit.

6. In bepaalde hoofdstukken wordt er bovendien op een beknopte wijze aan rechtsvergelijking gedaan. Dit is een meerwaarde: door te onderzoeken hoe partnergeweld in andere landen wordt geregeld en bestraft kunnen interessante inzichten ontstaan, die daarenboven als inspiratie kunnen dienen voor ons land.

7. Ter ondersteuning van deze paper werden ook een aantal interviews afgenomen. Meer concreet werden bevraagd: een casusregisseur van het Family Justice Center te Antwerpen, een justitieassistent van het slachtofferonthaal te Mechelen en een slachtoffer van partnergeweld. Om hun privacy te waarborgen wordt er doorheen de paper anoniem verwezen naar deze personen. Deze interviews waren essentieel om een goede beeldvorming te kunnen krijgen van de praktijk. Omwille van de beperkte tijd was het helaas niet mogelijk om meerdere praktici/slachtoffers te interviewen, wat een lage representativiteit als gevolg heeft. Desalniettemin willen wij de vermelde personen via deze weg nogmaals bedanken voor hun waardevolle bijdrage aan dit werk.

Hoofdstuk 1: Theoretisch kader

1.1 Begripsomschrijving

8. Intrafamiliaal geweld, ook wel huiselijk geweld genoemd, is een vlag die vele ladingen dekt en wordt anders gedefinieerd binnen justitie dan binnen de hulpverleningssector. Dit komt mede doordat de wetgeving verschillende definities aanreikt.⁸ Zo bepaalt het Verdrag van de Raad van Europa inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld dat *“alle vormen van fysiek, seksueel, psychologisch of economisch geweld dat plaatsvindt binnen het gezin of het huishouden of tussen voormalige of huidige echtgenoten of partners, ongeacht of de dader in dezelfde woning als het slachtoffer verblijft of heeft verbleven, onder de term ‘huiselijk geweld’ vallen”*.⁹ België heeft ingestemd met dit verdrag bij wet van 1 maart 2016.

9. Er is dus sprake van intrafamiliaal geweld wanneer er geweld plaatsvindt tegen gezinsleden zoals kinderen, ouders, (ex-)partners, vrienden van de familie enzovoort. Zoals later zal blijken worden voornamelijk vrouwen en kinderen het slachtoffer.¹⁰ Toch kunnen ook mannen slachtoffer worden van intrafamiliaal geweld.¹¹ Personen die slechts getuige zijn van

⁸ W. BRUGGEMAN, “Intrafamiliaal geweld - Commentaar”, in X. (eds.), *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere wetten*, Mechelen, Kluwer, losbl., (I 65/26) I 65/26.

⁹ Art. 3, b) Verdrag van de Raad van Europa inzake het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld, BS 9 juni 2016.

¹⁰ E. VAN DEN EEDEN, “Partnergeweld: enkele burgerrechtelijke aspecten”, *Orde dag* 2008, (63) 64.

¹¹ L. DE DEKEN, L. PAS, K. HILLEMANS, E. CORNELIS en P. VAN ROYEN, “Detectie van partnergeweld - Een aanbeveling voor de huisarts”, *Huisarts nu* 2010, (57) 57.

het geweld worden ook als slachtoffer bestempeld.¹² Bovendien gaat het zowel om fysiek geweld, als om seksueel, psychologisch of economisch geweld. Het geweld kan over de generaties heen gaan, aangezien de leeftijd geen rol speelt. Het is daarnaast wel vereist dat er een familiale of een soortgelijke affectieve band aanwezig is.¹³ De verschillende partijen hoeven bovendien niet samen te wonen. Anders dan de term misschien doet vermoeden, hoeft intrafamiliaal geweld ook niet noodzakelijk plaats te vinden in de woning van de betrokkenen. Ook buitenshuis kan er immers sprake zijn van geweld.¹⁴

10. Intrafamiliaal geweld bevat niet alleen partnergeweld, maar ook kindermishandeling, ouderenmishandeling, geweld tussen broers en zussen enzovoort.¹⁵ Zoals hoger reeds vermeld is deze paper toegespitst op partnergeweld, waarmee enkel partners en ex-partners gevisieerd worden. Een definitie van partnergeweld is terug te vinden in de omzendbrief nr. COL 4/2006. Het wordt omschreven als *“iedere vorm van fysiek, seksueel, psychisch of economisch geweld tussen echtgenoten of personen die samenleven of samengeleefd hebben en tussen wie een duurzame affectieve en seksuele band bestaat of bestaan heeft”*.¹⁶ Fysiek geweld bestaat bijvoorbeeld uit slaan, bijten, schoppen, van de trap duwen, bedreigen met een wapen, onnodig toedienen van alcohol of drugs en toebrengen van inwendige letsels.¹⁷ Bij dergelijk geweld is de intentie aanwezig om iemand fysieke schade te berokkenen.¹⁸ Psychisch geweld is voornamelijk verbaal, maar kan ook bestaan uit het vernederen van de partner of het uiten van bedreigingen om de partner bang te maken.¹⁹ Seksueel geweld omvat daarnaast niet alleen verkrachtingen, maar ook aanranding van de eerbaarheid.²⁰ Economisch geweld houdt ten slotte in dat het slachtoffer financieel afhankelijk wordt gemaakt. Dit kan gebeuren door afpersing, maar ook door te weigeren om onderhoudsgeld te betalen.²¹ Het dreigen met geweld valt dus ook onder het begrip partnergeweld.²²

11. Het Belgisch Nationaal Actieplan nuanceert deze definitie door te stellen dat partnergeweld bestaat uit het geheel van gedragingen, handelingen en houdingen van één van de partners of ex-partners die erop gericht zijn de andere te controleren en te domineren. Het omvat fysieke, psychische, seksuele en economische agressie, bedreigingen of geweldplegingen die zich herhalen of kunnen herhalen en die de integriteit van de ander en zelfs zijn socio-professionele integratie aantasten. Dit geweld kan ook andere leden van het gezin treffen, waaronder de kinderen.²³ Er wordt dus uitdrukkelijk gesteld dat het partnergeweld dient om de partner te controleren of domineren. Bovendien is er mogelijk sprake van herhaling van het geweld.

12. Ook slachtoffers van eerge relateerd geweld vallen onder het brede begrip van intrafamiliaal geweld, wanneer ze feiten ondergaan die niet in overeenstemming zijn met de

¹² S. DECOUNE, “Intrafamiliaal geweld: een nutteloos concept”, *Tijdschrift Klinische Psychologie* 2006, (141) 142.

¹³ J. JANSSEN, K. LÜNNEMANN, W. D’HAESE en A. GROENEN, “Intrafamiliaal geweld”, *Cahiers Politiestudies* 2019-2, (13) 23.

¹⁴ W. BRUGGEMAN en E. BECKERS, “Intrafamiliaal geweld: tussen droom en werkelijkheid”, *Orde dag* 2008, (3) 3.

¹⁵ J. JANSSEN, K. LÜNNEMANN, W. D’HAESE en A. GROENEN, “Intrafamiliaal geweld”, *Cahiers Politiestudies* 2019-2, (13) 23.

¹⁶ Omz. nr. COL 4/2006 van het College van procureurs-generaal bij de Hoven van Beroep betreffende het strafrechtelijk beleid inzake partnergeweld, 1 maart 2006, 3.

¹⁷ I. KEYGNAERT, C. GILLES en K. ROELEN, *Handleiding basisvorming over intrafamiliaal en seksueel geweld voor zorgverleners in Belgische ziekenhuizen*, <https://core.ac.uk/download/pdf/55904308.pdf> (consultatie op 7 april 2021), 6.

¹⁸ J. JANSSEN, K. LÜNNEMANN, W. D’HAESE en A. GROENEN, “Intrafamiliaal geweld”, *Cahiers Politiestudies* 2019-2, (13) 24.

¹⁹ I. KEYGNAERT, C. GILLES en K. ROELEN, *Handleiding basisvorming over intrafamiliaal en seksueel geweld voor zorgverleners in Belgische ziekenhuizen*, <https://core.ac.uk/download/pdf/55904308.pdf> (consultatie op 7 april 2021) 6.

²⁰ W. BRUGGEMAN en E. BECKERS, “Intrafamiliaal geweld: tussen droom en werkelijkheid”, *Orde dag* 2008, (3) 4.

²¹ J. JANSSEN, K. LÜNNEMANN, W. D’HAESE en A. GROENEN, “Intrafamiliaal geweld”, *Cahiers Politiestudies* 2019-2, (13) 24.

²² W. BRUGGEMAN en E. BECKERS, “Intrafamiliaal geweld: tussen droom en werkelijkheid”, *Orde dag* 2008, (3) 3.

²³ INSTITUUT VOOR DE GELIJKHEID VAN VROUWEN EN MANNEN, *Stop geweld: nationaal actieplan ter bestrijding van alle vormen van gendergerelateerd geweld 2015-2019*, 5.

Belgische rechtsregels.²⁴ Hier valt onder andere te denken aan gedwongen huwelijken en genitale verminking.²⁵

13. Partnergeweld kan opgedeeld worden in twee vormen: enerzijds is er het intiem terrorisme en anderzijds is er algemeen partnergeweld. Bij intiem terrorisme gebruikt een van de partners meestal ernstig fysiek en psychologisch geweld tegen de andere partner, zoals intimidatie en manipulatie.²⁶ Er is dan ook sprake van herhaaldelijk ernstig geweld met als doel het domineren, intimideren, controleren en onderwerpen van het slachtoffer. Algemeen partnergeweld onderscheidt zich van intiem terrorisme omdat het niet wordt gebruikt om macht en controle te houden in de relatie. Het komt ook eerder situationeel voor.²⁷ Vooraleer er sprake kan zijn van partnergeweld, is het noodzakelijk dat de feiten voldoende ernstig zijn en kunnen worden aangetoond.²⁸ Bij fysiek geweld is dit doorgaans makkelijker dan bij psychisch geweld.

14. Er wordt ook vaak gesproken over de ‘cyclus van partnergeweld’, gebaseerd op de geweldcyclus die LENORE WALKER ontwikkelde naar aanleiding van een onderzoek met ongeveer 1500 mishandelde vrouwen. De cyclus van geweld is een kringproces bestaande uit vier fasen, op basis waarvan het partnergeweld beter begrepen kan worden.²⁹ De eerste fase bestaat uit een negatieve, gespannen sfeer waarbij de dader humeurig rondloopt, hevig reageert ten opzichte van zijn of haar partner en ook bedreigingen uit. Het slachtoffer zal een confrontatie ontwijken en zichzelf aanpassen, opdat de situatie niet escaleert.³⁰ In een volgende fase zal de situatie toch uit de hand lopen en gaat de dader over tot daden. Dit kan zowel om psychologisch als fysiek geweld gaan. Het slachtoffer voelt zich niet veilig en ondergaat de situatie. In deze fase is het wel mogelijk dat het slachtoffer een klacht indient of hulp zoekt wanneer hij/zij zich volledig machteloos voelt.³¹ De derde fase bestaat uit de rechtvaardiging van het gedrag. De dader kan dit doen door excuses op te werpen om zijn/haar gedrag te verantwoorden, de schuld bij het slachtoffer te leggen of de feiten voor te stellen als banaliteiten. Het emotioneel verzwakte slachtoffer zal hierdoor beginnen twijfelen aan zichzelf en vaak overgaan tot vergiffenis. Tijdens deze fase wordt de klacht ook vaak ingetrokken.³² Ten slotte volgt de fase van de wittebroodsweken. De dader belooft te veranderen en vertrouwt erop dat het slachtoffer hierbij zal helpen. Het slachtoffer gelooft er in dat de dader veranderd is en geeft een nieuwe kans.³³

Hoewel dit niet in alle gevallen van partnergeweld is, wordt deze cyclus regelmatig herhaald. Hierbij zal ze ook toenemen in intensiteit. Dit is vaak het geval wanneer de dader een opvliegend karakter heeft en snel van zich afbijt.³⁴ Pas wanneer de cyclus doorbroken wordt kan er een einde komen aan het partnergeweld. Een multidisciplinaire aanpak is hiervoor noodzakelijk.³⁵

²⁴ W. BRUGGEMAN, “Intrafamiliaal geweld - Commentaar”, in X. (eds.), *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere wetten*, Mechelen, Kluwer, losbl., (I 65/26) I 65/27.

²⁵ Omz. nr. COL 6/2017 van de Minister van Justitie en het College van procureurs-generaal betreffende het opsporings- en vervolgingsbeleid inzake eerge relateerd geweld, vrouwelijke genitale verminkingen, gedwongen huwelijken en wettelijke samenwoningen, 27 april 2017.

²⁶ C. DE RUITER en B. VAN POL, “Mythen over conflictscheidingen: een onderzoek naar de kennis van juridische en sociale professionals”, *Family & Law* 2017, (1) 2, DOI: 10.5553/FenR/.000032.

²⁷ K. DE VISCH, “Tegen een stereotype kijk op partnergeweld”, www.mensenkennis.be/category/relaties/page/2/ (consultatie op 25 maart 2021).

²⁸ RvV (2e k.) 4 december 2018, nr. 213.472, *T.Vreemd*. 2019, 252.

²⁹ Omz. nr. COL 4/2006 van het College van procureurs-generaal bij de Hoven van Beroep betreffende het strafrechtelijk beleid inzake partnergeweld, 1 maart 2006, bijl. 2.

³⁰ *Ibid.*

³¹ W. BRUGGEMAN, “Intrafamiliaal geweld - Commentaar”, in X. (eds.), *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere wetten*, Mechelen, Kluwer, losbl., (I 65/26) I 65/59.

³² Omz. nr. COL 4/2006 van het College van procureurs-generaal bij de Hoven van Beroep betreffende het strafrechtelijk beleid inzake partnergeweld, 1 maart 2006, bijl. 2.

³³ *Ibid.*

³⁴ I. STALS, “Nieuwe richtlijnen, nieuwe uitdagingen”, *Orde dag* 2008, (19) 24.

³⁵ G. MARLIER, *Familie in het straf- en strafprocesrecht*, Mechelen, Wolters Kluwer Belgium, 2018, 528.

1.2 Statistieken

15. In 2010 heeft het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen (hierna: IGVM) in samenwerking met de Universiteit Gent (hierna: UGENT) en de Universiteit Luik een grootschalig onderzoek gepubliceerd over de ervaringen van vrouwen en mannen met gendergerelateerd geweld. Het doel van dit onderzoek was om een beter inzicht te krijgen in de ernst van psychologisch, fysiek en seksueel geweld. Daarnaast wilde men ook de doeltreffendheid van het beleid inzake geweld evalueren.³⁶ Om deze doelstellingen te bereiken werd een vragenlijst afgenomen bij ongeveer 5000 mannen en vrouwen tussen de leeftijd van 18 tot 75 jaar.³⁷

Uit het onderzoek van 2010 blijkt dat 12,5%³⁸ van de bevroegden minstens één daad van geweld heeft ervaren door hun partner of ex-partner in de 12 maanden voorafgaand aan het onderzoek.³⁹ Vrouwen bleken hierbij vaker het slachtoffer te zijn van partnergeweld dan mannen.⁴⁰ Verbaal en psychologisch partnergeweld blijken het vaakst voor te komen, gevolgd door fysiek en seksueel geweld.⁴¹ Als men specifiek kijkt naar de partnersituatie, kan men vaststellen dat zowel bij vrouwen als mannen verbaal of psychologisch geweld gepleegd door een ex-partner de voornaamste geweldsvorm uitmaakt.⁴² De cijfers bij ex-partners liggen hoger doordat het voor het slachtoffer gemakkelijker is om deze feiten aan te geven dan feiten gepleegd door een huidige partner.⁴³

16. In 2017 heeft het IGVM in samenwerking met Western University en DV@WorkNet een onderzoek gevoerd naar de impact van partnergeweld op werk, werknemers en werkplekken. De onderzoekers hebben een online-enquête opgesteld waar 1989 Belgen aan hebben deelgenomen. Voornamelijk vrouwen hebben deelgenomen aan deze enquête.⁴⁴ Het onderzoek toont aan dat ongeveer 28% van de bevroegde personen ooit in hun leven partnergeweld hebben ervaren. De resultaten van dit onderzoek geven hetzelfde weer als het onderzoek van 2010: vrouwen zijn het vaakst slachtoffer van geweld en psychologisch geweld is de meest voorkomende geweldsvorm.⁴⁵

17. Recent verrichte de UGENT een onderzoek naar de impact van de coronamaatregelen op stress, relaties en agressie in tijden van COVID-19 in België. Het doel van dit onderzoek was te achterhalen of de eerste vier weken van de coronamaatregelen voor een stijging van intrafamiliaal geweld hebben gezorgd. Er namen 4047 personen ouder dan 16 jaar deel aan de online vragenlijst.⁴⁶ Uit het onderzoek blijkt dat 22% van de vrouwen en 15% van de mannen gedurende de eerste vier weken van de coronamaatregelen geweld heeft meegemaakt. Vrouwen maken meer psychologisch geweld mee dan mannen. Wat de andere geweldsvormen betreft,

³⁶ J. PIETERS, P. ITALIANO, A-M OFFERMANS en S. HELLEMANS, *Ervaringen van vrouwen en mannen met psychologisch, fysiek en seksueel geweld*, Brussel, IGVM, 2010, 11.

³⁷ *Ibid.*, 22-24.

³⁸ Zie tabel 82 in bijlage 1.

³⁹ J. PIETERS, P. ITALIANO, A-M OFFERMANS en S. HELLEMANS, *Ervaringen van vrouwen en mannen met psychologisch, fysiek en seksueel geweld*, Brussel, IGVM, 2010, 72.

⁴⁰ *Ibid.*, 73.

⁴¹ *Ibid.*, 77.

⁴² Zie tabel 88 in bijlage 1.

⁴³ J. PIETERS, P. ITALIANO, A-M OFFERMANS en S. HELLEMANS, *Ervaringen van vrouwen en mannen met psychologisch, fysiek en seksueel geweld*, Brussel, IGVM, 2010, 78.

⁴⁴ INSTITUUT VOOR DE GELIJKHEID VAN VROUWEN EN MANNEN en DV@WorkNet, "Nationale enquête over de impact van partnergeweld op werk, werknemers en werkplekken in België", https://igvm-iefh.belgium.be/sites/default/files/rapport_def_nl.pdf (consultatie op 20 maart 2021), 2-3.

⁴⁵ *Ibid.*, 5-6.

⁴⁶ I. KEYGNAERT en C. VANDEVIVER, *Relaties, stress en agressie in tijden van corona in België: voornaamste bevindingen over de eerste vier weken van de coronamaatregelen*, Gent, ICRH Belgium, 2020, 3.

zijn vrouwen en mannen in gelijke mate slachtoffer.⁴⁷ De partner of ex-partner wordt het vaakst als de geweldpleger aangeduid, ongeacht de geweldsvorm. Daarnaast toont het onderzoek aan dat in het algemeen meer dan de helft van de deelnemers meer stress heeft ervaren gedurende de eerste vier weken van de coronamaatregelen. De toename van stress zorgt voor een hoger risico op het ontstaan en verder zetten van geweld.⁴⁸ Volgens het onderzoek zoeken de meeste slachtoffers ook weinig hulp. Dit is omdat ze menen geen hulp nodig te hebben of omdat ze niet geloven dat het iets zou veranderen aan hun situatie. Ook de omgeving wordt vaak niet ingelicht en de erkende instanties worden zelden geraadpleegd.⁴⁹ Op dit ogenblik is de UGENT bezig met een vervolgonderzoek om na te gaan of de coronamaatregelen ook gedurende de tweede lockdown voor een stijging van (partner)geweld hebben gezorgd.

18. Naast studies over partnergeweld bestaan er ook officiële statistieken. Momenteel zijn de criminaliteitsgegevens, gepubliceerd door de federale politie, tot en met het eerste semester van 2020 beschikbaar.⁵⁰ Zoals uit de studie van de UGENT blijkt, wordt partnergeweld amper aan de politie gerapporteerd. 75% van de slachtoffers denkt dat het geweld niet ernstig genoeg is om te melden.⁵¹ De statistieken bevatten dus enkel geregistreerde criminaliteit en moeten daardoor kritisch worden benaderd. Bovendien is het niet zeker of de politiestatistieken rekening houden met ex-partners, of tot welke categorie de cijfers van ex-partners behoren. Nochtans kunnen politiestatistieken als een indicator dienen die een stijging of daling in de criminaliteit weergeven. In 2019 werd voornamelijk fysiek partnergeweld geregistreerd, gevolgd door psychologisch, seksueel en economisch geweld. In de eerste helft van 2020 werd deze trend verdergezet.⁵² Aangezien de gegevens van het tweede helft van 2020 ontbreken, kan hier geen verdere uitspraak over gedaan worden.

19. Men kan concluderen dat er in België weinig recent onderzoek is naar de cijfers omtrent partnergeweld. De meest uitgebreide en betrouwbare studie dateert van 2010. Recent heeft de UGENT wel een goede poging ondernomen om de impact van de coronamaatregelen in kaart te brengen. Dit onderzoek heeft duidelijk aangetoond hoe weinig partnergeweld aan de bevoegde instanties wordt gemeld.

1.3 Wettelijk kader

20. Partnergeweld is een situatie die een bijzondere bescherming vereist. Het is een belangrijk maatschappelijk probleem gelet op de kwetsbaarheid van de slachtoffers en de hoge kans op recidive bij de daders. De problematiek vraagt omwille van deze reden een ingrijpende aanpak. De wetgever heeft in deze context dan ook in een bijzondere strafrechtelijke bescherming voorzien. De strafrechtelijke instrumenten hebben als doel om het slachtoffer de nodige veiligheid te bieden en om aan de onderliggende problematiek te kunnen werken.⁵³

21. Ook het Europees Hof voor de Rechten van de Mens erkent de ernst van de problematiek rond partnergeweld en oordeelde dat de lidstaten een positieve verplichting hebben om een systeem te creëren waarin de daders voor alle vormen van huiselijk geweld

⁴⁷ *Ibid.*, 4.

⁴⁸ *Ibid.*, 6.

⁴⁹ *Ibid.*, 7-8.

⁵⁰ FEDERALE POLITIE, “Politiële criminaliteitsstatistieken België van 2000 tot eerste semester 2020”, www.stat.policefederale.be/assets/pdf/crimestat/nationaal/rapport_2020_trim2_nat_belgie_nl.pdf (consultatie op 24 maart 2021).

⁵¹ I. KEYGNAERT en C. VANDEVIVER, *Relaties, stress en agressie in tijden van corona in België: voornaamste bevindingen over de eerste vier weken van de coronamaatregelen*, Gent, ICRH Belgium, 2020, 9.

⁵² FEDERALE POLITIE, “Politiële criminaliteitsstatistieken België van 2000 tot eerste semester 2020”, www.stat.policefederale.be/assets/pdf/crimestat/nationaal/rapport_2020_trim2_nat_belgie_nl.pdf (consultatie op 24 maart 2021), 72.

⁵³ J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Mortsel, Intersentia, 2014, 344.

worden bestraft en waarbij de slachtoffers voldoende worden beschermd.⁵⁴ Het Hof benadrukt het ruime toepassingsgebied van partnergeweld dat zowel mannen als vrouwen kan treffen alsook de kinderen.⁵⁵

22. De eerste wettelijke bescherming in het kader van partnergeweld kwam er met de wet van 24 november 1997.⁵⁶ De strafrechtelijke bescherming nam de vorm aan van een strafverzwarende omstandigheid in artikel 410, tweede lid Sw., een uitgebreide onderzoeksbevoegdheid in geval van partnergeweld en de mogelijkheid voor verenigingen om in rechte op te treden wanneer partnergeweld zich voordoet.⁵⁷ Daarnaast werden er ook een aantal burgerrechtelijke voorzieningen getroffen ten behoeve van partnergeweld. Deze aspecten vallen echter buiten het bereik van deze paper. Vooraleer op de inhoudelijke bepalingen in te gaan, zal eerst het toepassingsgebied worden besproken.

§1. Het toepassingsgebied van partnergeweld binnen de strafrechtelijke context

23. Ten eerste dient er te worden nagegaan welke relaties onder de strafrechtelijke bescherming kunnen vallen. In de wet wordt het toepassingsgebied van partnergeweld als volgt omschreven: “*geweld tussen echtgenoten of personen die samenwonen of samengewoond hebben en tussen wie een duurzame affectieve en seksuele band bestaat of bestaan heeft.*”⁵⁸

Hieruit kunnen twee samenlevingsvormen worden afgeleid: het huwelijk en andere relaties die aan de voorwaarden van de wettelijke beschrijving dienen te voldoen.⁵⁹ De bewijslast van het bestaan van de relatie ligt bij de vervolgende partij en kan met alle middelen van recht worden bewezen.⁶⁰ De wettekst maakt geen vermelding van een bepaald geslacht en is van toepassing op zowel mannen, vrouwen als genderneutrale personen.⁶¹

1) Echtgenoten en ex-echtgenoten

24. Partners verbonden door het huwelijk dienen enkel een wettig huwelijk aan te tonen. Voor gehuwden worden er geen verdere voorwaarden opgelegd. Men dient dus geen duurzame affectieve en seksuele relatie te bewijzen.⁶² Onder deze categorie vallen ook de feitelijk gescheiden partners, echtgenoten gescheiden van tafel en bed en echtgenoten die in de echtscheidingsprocedure zitten.⁶³ Een religieus huwelijk valt niet onder deze categorie.⁶⁴

Indien de geldigheid van het huwelijk wordt betwist of wanneer er sprake is van een schijnhuwelijk, dan zal de strafrechter op grond van artikel 15 V.T.Sv. zich eerst moeten uitspreken over de geldigheid van het huwelijk.⁶⁵ De eventuele vernietiging van het huwelijk werkt *ex-tunc* waardoor er geen strafverzwaring kan worden toegepast.⁶⁶

⁵⁴ EHRM 9 juni 2009, Opuz t. Turkije, overw. 145; J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Mortsel, Intersentia, 2014, 345.

⁵⁵ EHRM 9 juni 2009, Opuz t. Turkije, overw. 132.

⁵⁶ Wet van 24 november 1997 strekkende om het geweld tussen partners tegen te gaan, BS 6 februari 1998.

⁵⁷ J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Mortsel, Intersentia, 2014, 347; G. MARLIER, *Familie in het straf- en strafprocesrecht*, Mechelen, Wolters Kluwer Belgium, 2018, 331.

⁵⁸ Art. 410, tweede lid Sw. en art. 46, 2° Sv.

⁵⁹ J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Mortsel, Intersentia, 2014, 348.

⁶⁰ P. ARNOU, “De Wet op het partnergeweld”, *T.Strafr.* 2002, (276) 281; J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Mortsel, Intersentia, 2014, 348.

⁶¹ J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Mortsel, Intersentia, 2014, 349.

⁶² L. STEVENS, “Slagen en verwondingen tussen (ex-)partners”, *Comm. Strafr.* 2003, (191) 197; J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Mortsel, Intersentia, 2014, 349.

⁶³ G. MARLIER, *Familie in het straf- en strafprocesrecht*, Mechelen, Wolters Kluwer Belgium, 2018, 335.

⁶⁴ P. ARNOU, “De Wet op het partnergeweld”, *T.Strafr.* 2002, (276) 278.

⁶⁵ P. ARNOU, “De Wet op het partnergeweld”, *T.Strafr.* 2002, (276) 278; J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Mortsel, Intersentia, 2014, 349-350.

⁶⁶ J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Mortsel, Intersentia, 2014, 349.

Wanneer de echtgenoten gescheiden zijn, vallen ze niet meer onder deze categorie maar onder de categorie van de ex-partners.⁶⁷ Men zal vanaf dan moeten aantonen dat er een duurzame affectieve en seksuele relatie is of is geweest en dat men samenwoont of heeft samengewoond.⁶⁸

2) Partners en ex-partners

25. Partners die niet gehuwd zijn vallen enkel onder het toepassingsgebied van de verzwarende omstandigheid als ze voldoen aan twee voorwaarden: men moet een duurzame affectieve en seksuele relatie hebben én men moet samenwonen. Deze voorwaarden dienen cumulatief te worden vervuld.⁶⁹ Het is niet vereist dat deze voorwaarden nog aanwezig zijn op het ogenblik van het geweld. De voorwaarden kunnen zich hebben voorgedaan zowel in het heden als in het verleden.⁷⁰ Er is echter discussie in de rechtsleer of deze gelijktijdig dienen te worden vervuld.⁷¹

- Voorwaarde 1: Het samenleven

26. Met samenleven bedoelt men het leiden van een gemeenschappelijk leven.⁷² De rechter zal dit *in concreto* beoordelen.⁷³ Voor de interpretatie van het begrip samenleven is de rechter niet gebonden aan de begripsomschrijving van andere rechtstakken, gelet op de autonomie van het strafrecht.⁷⁴ Om onder het toepassingsgebied te vallen dient men niet officieel ingeschreven te zijn op hetzelfde adres. Het gaat hier om een feitelijke situatie waarbij men werkelijk moet samenwonen.⁷⁵

Partners die niet samenwonen, vallen niet onder het toepassingsgebied.⁷⁶ Personen met een LAT-relatie worden dus uitgesloten van het toepassingsgebied. De reden hiervoor is dat men zich bij problemen kan terugtrekken in de eigen woning, aangezien men niet samenwoont. Daardoor is men ook minder afhankelijk van zijn/haar partner.⁷⁷ De rechtsleer uit kritiek op dit standpunt van de wetgever. Ex-partners vallen namelijk onder het toepassingsgebied maar wonen niet langer samen, waardoor hun wederzijdse afhankelijkheid ook niet meer bestaat.⁷⁸

Het toepassingsgebied wordt echter ruimer omschreven in de gemeenschappelijke omzendbrief van het college van procureurs-generaal betreffende partnergeweld: *“Het samenwonen zoals beschreven in de definitie vereist geen onafgebroken periode van samenwonen op hetzelfde*

⁶⁷ L. STEVENS, “Slagen en verwondingen tussen (ex-)partners”, *Comm. Strafr.* 2003, (191) 198.

⁶⁸ Zie *infra* nrs. 25-30.

⁶⁹ P. ARNOU, “De Wet op het partnergeweld”, *T.Strafr.* 2002, (276) 279; J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Mortsel, Intersentia, 2014, 351.

⁷⁰ P. ARNOU, “De Wet op het partnergeweld”, *T.Strafr.* 2002, (276) 279.

⁷¹ Contra: P. ARNOU, “De Wet op het partnergeweld”, *T.Strafr.* 2002, (276) 279; J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Mortsel, Intersentia, 2014, 349; Pro: L. STEVENS, “Slagen en verwondingen tussen (ex-)partners”, *Comm. Strafr.* 2003, (191) 201.

⁷² L. STEVENS, “Slagen en verwondingen tussen (ex-)partners”, *Comm. Strafr.* 2003, (191) 199; J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Mortsel, Intersentia, 2014, 352; G. MARLIER, *Familie in het straf- en strafprocesrecht*, Mechelen, Wolters Kluwer Belgium 2018, 337.

⁷³ G. MARLIER, *Familie in het straf- en strafprocesrecht*, Mechelen, Wolters Kluwer Belgium 2018, 337.

⁷⁴ J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Mortsel, Intersentia, 2014, 353.

⁷⁵ G. MARLIER, *Familie in het straf- en strafprocesrecht*, Mechelen, Wolters Kluwer Belgium 2018, 337.

⁷⁶ L. STEVENS, “Slagen en verwondingen tussen (ex-)partners”, *Comm. Strafr.* 2003, (191) 199; P. ARNOU, “De Wet op het partnergeweld”, *T.Strafr.* 2002,(276) 279; J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Mortsel, Intersentia, 2014, 354; G. MARLIER, *Familie in het straf- en strafprocesrecht*, Mechelen, Wolters Kluwer Belgium 2018, 337.

⁷⁷ P. ARNOU, “De Wet op het partnergeweld”, *T.Strafr.* 2002, (276) 279; G. MARLIER, *Familie in het straf- en strafprocesrecht*, Mechelen, Wolters Kluwer Belgium 2018, 338.

⁷⁸ J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Mortsel, Intersentia, 2014, 353.

adres. Het volstaat dat men elkaar af en toe in hetzelfde huis ontmoet.”⁷⁹ Onder deze beschrijving kunnen LAT-relaties nochtans wel vallen.

Bovendien blijkt uit de evaluatie van de omzendbrief⁸⁰ en uit het Nationaal Actieplan⁸¹ dat bij het toepassingsgebied van partnergeweld, de vereiste van samenleving, niet meer doorslaggevend mag zijn. Men dient na te gaan of er effectief sprake is van een relatie tussen de betrokkenen.⁸² Ook in het verdrag van Istanbul wordt er geen samenwoningsvereiste gesteld om onder de noemer intrafamiliaal geweld te vallen.⁸³

- Voorwaarde 2: Een duurzame affectieve en seksuele relatie

27. Naast de voorwaarde van samenwonen moeten de partners ook een duurzame affectieve en seksuele relatie hebben of hebben gehad. Ook deze voorwaarde is een feitenkwestie die de rechter *in concreto* zal moeten beoordelen.⁸⁴

28. Door de seksuele aard van de relatie worden relaties tussen broers en zussen of ouder en kind die samenwonen en een affectieve relatie hebben van het toepassingsgebied uitgesloten.⁸⁵ De seksuele relatie kan zowel hetero- als homoseksueel van aard zijn. De frequentie van de seksuele handelingen zijn irrelevant maar dienen wel plaats te vinden in het kader van een seksuele relatie. Personen die eenmalig seksueel contact hebben vallen hierdoor niet onder het toepassingsgebied.⁸⁶ Het seksuele karakter kan worden bewezen door aan te tonen dat men handelingen stelt die maatschappelijk worden aanvaard als kaderend in een seksuele relatie. Hand in hand lopen of kussen en knuffelen volstaan hierbij niet.⁸⁷ Het bewijs kan onder meer worden geleverd aan de hand van verklaringen van derden of door aan te tonen dat men in hetzelfde bed slaapt.⁸⁸

29. Het affectieve karakter van de relatie is moeilijk te bewijzen aan de hand van objectieve omstandigheden, maar is samen met de voorwaarden van samenwoning en het seksuele karakter van de relatie noodzakelijk voor de afbakening van het toepassingsgebied. De affectieve aard van de relatie kan worden bewezen door onder meer het hebben van een kind, gezamenlijke adreskaartjes en hand-in-hand lopen.⁸⁹

30. Naast het affectieve en seksuele karakter van de relatie moet deze ook duurzaam zijn. Hiervoor dient men niet alleen te kijken naar de duurtijd van de relatie maar ook naar de intenties van de partners. Men moet de bedoeling hebben om een duurzame relatie op te bouwen. De vereiste van de duurzaamheid heeft enkel betrekking op de affectieve en seksuele

⁷⁹ Omzend. nr. COL 4/2006 van het College van procureurs-generaal bij de Hoven van Beroep betreffende het strafrechtelijk beleid inzake partnergeweld, 1 maart 2006.

⁸⁰ K. BERTELOOT, S. SIVRI en M.R. BROUCKER, “Syntheseverslag. Evaluatie van de gemeenschappelijke omzendbrief COL 4/06 van de minister van Justitie en het College van procureurs-generaal betreffende het strafrechtelijk beleid inzake partnergeweld”, http://www.dsb-spc.be/doc/pdf/EVA_COL4_synthese_091216_NL_def.pdf, (consultatie op 3 april 2021), 12.

⁸¹ INSTITUUT VOOR DE GELIJKHEID VAN VROUWEN EN MANNEN, *Stop geweld: nationaal actieplan ter bestrijding van alle vormen van gendergerelateerd geweld 2015-2019*, 6.

⁸² G. MARLIER, *Familie in het straf- en strafprocesrecht*, Mechelen, Wolters Kluwer Belgium 2018, 339.

⁸³ Art. 3b Verdrag van Istanbul; J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Mortsel, Intersentia, 2014, 355.

⁸⁴ J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Mortsel, Intersentia, 2014, 356.

⁸⁵ P. ARNOU, “De Wet op het partnergeweld”, *T.Strafr.* 2002, (276) 280.

⁸⁶ P. ARNOU, “De Wet op het partnergeweld”, *T.Strafr.* 2002, (276) 280; J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Mortsel, Intersentia, 2014, 356.

⁸⁷ G. MARLIER, *Familie in het straf- en strafprocesrecht*, Mechelen, Wolters Kluwer Belgium 2018, 339; J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Mortsel, Intersentia, 2014, 356.

⁸⁸ J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Mortsel, Intersentia, 2014, 356; G. MARLIER, *Familie in het straf- en strafprocesrecht*, Mechelen, Wolters Kluwer Belgium 2018, 339.

⁸⁹ J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Mortsel, Intersentia, 2014, 357.

relatie en niet op de voorwaarde van samenwonen. Zo kunnen ook partners die al langer een relatie hebben maar pas recent samenwonen onder het toepassingsgebied vallen.⁹⁰

31. Indien de relatie tussen de partners voorbij is kan de vraag worden gesteld hoelang men nog onder het toepassingsgebied blijft vallen. De wetgever heeft hieromtrent niets bepaald. Men gaat er in de rechtsleer van uit dat de verzwarende omstandigheid van partnergeweld blijft bestaan. Ook over bestaan van een verband tussen de relatie en het gepleegde geweld werd in de wet niets bepaald.⁹¹

§2. *Strafverzwaring in artikel 410 Sw.*

32. De feiten van partnergeweld kunnen zeer uiteenlopend zijn. In de gemeenschappelijke omzendbrief nr. COL 4/2006 van de procureurs-generaal staat een lijst met een opsomming van de meest voorkomende misdrijven in de context van intrafamiliaal geweld.

33. Artikel 410 van het Strafwetboek (hierna: Sw.) voorziet in een strafverzwaring in geval van fysiek geweld. De wetsbepaling voorziet in twee strafverzwarende elementen. Ten eerste voorziet de wetsbepaling in een verdubbeling van de minimumstraf indien het een gevangenisstraf betreft. In geval van opsluiting wordt de minimum verhoogd met 2 jaar. De maximumstraf wordt niet gewijzigd.⁹² De strafverzwaring geldt voor de volgende misdrijven: opzettelijke slagen en verwondingen (eventueel gepaard met verzwarende omstandigheden), het opzettelijke toedienen van stoffen die de gezondheid zwaar kunnen schaden met een ziekte of een tijdelijke arbeidsongeschiktheid tot gevolg (eventueel gepaard met verzwarende omstandigheden) en de poging om deze stoffen toe te dienen zonder het oogmerk om te doden.⁹³

Op te merken valt dat misdrijven als verkrachting, aanranding van de eerbaarheid en belaging niet vallen onder het toepassingsgebied van artikel 410 Sw. Zeer recent werd echter een hervorming vooropgesteld waardoor seksueel geweld gepleegd door een partner een verzwarende omstandigheid wordt voor het bepalen van de strafmaat. Dit valt alleen maar toe te juichen, aangezien seksueel geweld op een partner tot op heden geen aanleiding kan geven tot strafverzwaring.⁹⁴

34. Ten tweede wordt in artikel 410, tweede lid Sw. de straf voor opzettelijke slagen en verwondingen (zoals bepaald in artikel 398 Sw.) verhoogd naar een gevangenisstraf van een jaar in plaats van zes maanden. De achterliggende beweegreden van de wetgever is de bescherming van het slachtoffer, en meer in het bijzonder het behoud van de gezinswoning. Door de strafverzwaring naar een jaar op te trekken vallen de feiten onder het toepassingsgebied van de voorlopige hechtenis. Men kan desgevallend een aanhoudingsmandaat uitvaardigen. De dader kan hierdoor in voorhechtenis worden geplaatst of worden vrijgelaten onder voorwaarden. Bij vrijheid onder voorwaarden kan de

⁹⁰ L. STEVENS, "Slagen en verwondingen tussen (ex-)partners", *Comm. Strafr.* 2003, (191) 201.

⁹¹ J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Mortsel, Intersentia, 2014, 357; P. ARNOU, De Wet op het partnergeweld, *T.Strafr.* 2002, (276) 280.

⁹² P. ARNOU, "De Wet op het partnergeweld", *T.Strafr.* 2002, (276) 281; J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Mortsel, Intersentia, 2014, 361.

⁹³ P. ARNOU, "De Wet op het partnergeweld", *T.Strafr.* 2002, (276) 277; G. MARLIER, *Familie in het straf- en strafprocesrecht*, Mechelen, Wolters Kluwer Belgium 2018, 334-335.

⁹⁴ X, "Strengere straffen voor seksueel geweld", www.teamjustitie.be/2021/03/05/strengere-straffen-voor-seksueel-geweld/ (consultatie op 25 maart 2021).

onderzoeksrechter een contactverbod of plaatsverbod opleggen aan de geweldpleger. Hierdoor hoeft het slachtoffer de gezinswoning niet te verlaten.⁹⁵

35. De invoering van de strafverzwaring voor intrafamiliaal geweld heeft een grote symbolische waarde. Dit blijkt uit de parlementaire voorbereidingen waarin wordt vermeld dat de wetgever via deze weg een duidelijk signaal wilde geven dat de maatschappij partnergeweld afkeurt. De afzonderlijke wetsbepaling voor intrafamiliaal geweld vindt zijn rechtvaardiging in de relatie van afhankelijkheid (zowel emotioneel als financieel) die bestaat tussen partners die zich in een wederzijdse kwetsbare positie bevinden.⁹⁶

Bij de implementering van de strafverzwaring werd ook benadrukt dat deze kadert in een reeks maatregelen ter bestrijding van partnergeweld. De strafverzwaring op zichzelf kan immers niet volstaan.⁹⁷ Er dient ook te worden ingezet op de mogelijkheden van strafbemiddeling, preventie en begeleiding.⁹⁸ Ondanks het gegeven dat de strafverzwaring op zichzelf niet volstaat in de strijd tegen partnergeweld, is ze wel noodzakelijk om daders te laten inzien dat ze strafbare feiten plegen.⁹⁹

36. In het wetsvoorstel tot invoering van het nieuwe strafwetboek wordt voorzien in een afzonderlijke wetsbepaling voor gewelddaden van intrafamiliaal geweld waarbij het personeel toepassingsgebied hertekend werd. Men spreekt in de wetsbepaling van ‘partners’. De huidige bijkomende voorwaarden van samenwoning en een duurzame affectieve en seksuele relatie of een huwelijk werden niet in de wetsbepaling opgenomen. Op het gebied van de bestraffing wordt er voorzien in hogere uitgangsstraffen. De rechter kan hiernaast ook een woon of contactverbod opleggen.¹⁰⁰

§3. *Uitgebreide onderzoeksbevoegdheid bij partnergeweld*

37. In het geval van partnergeweld kunnen de onderzoeksbevoegdheden van de procureur des Konings en zijn hulpofficier onder bepaalde voorwaarden worden uitgebreid. Artikel 46, 2° Sv. schakelt bepaalde situaties van partnergeweld gelijk met een heterdaadsituatie en geeft de procureur des Konings en zijn hulpofficieren dezelfde bevoegdheden als bij een betrapting op heterdaad.

Het toepassingsgebied beperkt zich opnieuw tot de strafbare feiten omschreven in artikel 398 tot 405 Sw. De feiten moeten binnenshuis zijn gepleegd door het hoofd van het huis. Bovendien moeten het slachtoffer en de dader gehuwd zijn of een duurzame affectieve en seksuele relatie hebben.¹⁰¹ In tegenstelling tot de strafverzwaring voorzien in artikel 410 Sw. vallen ex-partners niet binnen het toepassingsgebied. Bijgevolg dienen de betrokkenen op het moment van de feiten een relatie te hebben.¹⁰²

⁹⁵ Wetsontwerp strekkende om het geweld tussen partners tegen te gaan, *Parl. St.* Kamer 2001-02, nr. 1693/1, 4-5.

⁹⁶ Verslag namens de Commissie van Justitie, *Parl. St.* Kamer 1996-97, nr. 49-949/5, 4; C. VERSCHUEREN, “De wet van 24 november 1997 ertoe strekkende het geweld tussen partners tegen te gaan: een schoolvoorbeeld van hedendaagse wetgeving?” *RW* 1998-99, (1059) 1060; G. MARLIER, *Familie in het straf- en strafprocesrecht*, Mechelen, Wolters Kluwer Belgium 2018, 333.

⁹⁷ J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Mortsel, Intersentia, 2014, 363.

⁹⁸ Advies van het adviescomité voor gelijke kansen van mannen en vrouwen, *Parl. St.* Senaat, 1995-96, nr. 1-269/2, 5; G. MARLIER, *Familie in het straf- en strafprocesrecht*, Mechelen, Wolters Kluwer Belgium 2018, 333.

⁹⁹ Advies van het adviescomité voor gelijke kansen van mannen en vrouwen, *Parl. St.* Senaat, 1995-96, nr. 1-269/2, 5; G. MARLIER, *Familie in het straf- en strafprocesrecht*, Mechelen, Wolters Kluwer Belgium 2018, 334.

¹⁰⁰ J. ROZIE, D. VANDERMEERSCH en J. DE HERDT m.m.v. M. DEBAUCHE en M. TAEYMANS, *Naar een nieuw Strafwetboek? Het voorstel van de Commissie tot Hervorming van het Strafrecht*, Brugge, die Keure / la Charte, 2019, 52; J. ROZIE en L. CLAES, “Hoe coronaproof is het bijzonder strafrecht?”, *NC* 2020, (219) 234.

¹⁰¹ Zie *supra* nrs. 23-30.

¹⁰² G. MARLIER, *Familie in het straf- en strafprocesrecht*, Mechelen, Wolters Kluwer Belgium 2018, 367.

Het doel van de wetgever was om meer mogelijkheden te creëren op het gebied van huiszoeking en arrestatie buiten de heterdaadsituatie. Meer specifiek beoogde de wetgever het vaststellen van de feiten te vergemakkelijken en de dader makkelijker te kunnen aanhouden wanneer het slachtoffer niet met de dader samenwoont.¹⁰³ Op het vlak van de huiszoeking werd artikel 1, 3° van de huiszoekingswet aangepast waardoor men op verzoek of met toestemming van het slachtoffer het huis ook mag betreden vóór vijf uur 's morgens en na negen uur 's avonds.¹⁰⁴ De reden hiervoor is dat de feiten van partnergeweld meestal 's nachts in een privéwoning plaatsvinden die in principe onschendbaar is.¹⁰⁵

§4. De mogelijkheid van verenigingen om in rechte op te treden

38. Artikel 7 van de wet van 24 november 1997 maakt het mogelijk voor verenigingen die opkomen voor slachtoffers van partnergeweld om tijdens het proces op te treden. Hiervoor is wel vereist dat de vereniging de toestemming krijgt van het slachtoffer en dat men onder het toepassingsgebied van de strafverzwarende omstandigheid van artikel 410 Sw. valt. Het doel van de wetgever was om tijdens de gerechtelijke behandeling emotionele aspecten te vermijden en de dader rechtvaardig te straffen zonder dat hiervoor een confrontatie nodig is tussen de dader en het slachtoffer. Hiermee zou ook worden voorkomen dat het slachtoffer geïntimideerd wordt door de dader en vervolgens zijn klacht intrekt waardoor het Openbaar Ministerie de dader niet gaat vervolgen.¹⁰⁶

§5. Inperking van het beroepsgeheim

39. Door de wet van 23 februari 2012 werd de kwetsbaarheid van het slachtoffer ten gevolge van partnergeweld uitdrukkelijk opgenomen in artikel 458*bis* Sw.¹⁰⁷ Hierdoor beschikt de drager van een beroepsgeheim die in contact komt met feiten van partnergeweld naast de noodtoestand ook over een tweede mogelijkheid om zijn beroepsgeheim te doorbreken.¹⁰⁸

§6. Het tijdelijk huisverbod

40. De maatregel van het tijdelijk huisverbod werd ingevoerd door de wet van 15 mei 2012 betreffende het tijdelijk huisverbod in geval van huiselijk geweld. Op die manier heeft Justitie een extra instrument in de aanpak van intrafamiliaal geweld. Een doel van het tijdelijk huisverbod is tevens om een afkoelingsperiode in te lassen om zo escalatie en/of het plegen van misdrijven te voorkomen. Belangrijk om op te merken is dat het toepassingsgebied van het tijdelijk huisverbod zich niet beperkt tot situaties waarin misdrijven zijn gepleegd maar het ook mogelijk is bij een familiaal geschil.¹⁰⁹

Toepassingsgebied:

41. Wanneer uit de feiten of omstandigheden blijkt dat de aanwezigheid van een meerderjarige persoon in de verblijfplaats een ernstig en onmiddellijk gevaar oplevert voor de

¹⁰³ P. ARNOU, "De Wet op het partnergeweld", *T.Strafr.* 2002, (276) 283.

¹⁰⁴ Wet van 7 juni 1969 tot vaststelling van de tijd gedurende welke geen opsporing ten huize, huiszoeking of vrijheidsbeneming mag worden verricht, *BS* 19 juni 1969.

¹⁰⁵ J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Morsel, Intersentia, 2014, 366.

¹⁰⁶ C. VERSCHUEREN, "De wet van 24 november 1997 ertoe strekkende het geweld tussen partners tegen te gaan: een schoolvoorbeeld van hedendaagse wetgeving?" *RW* 1998-99, (1059) 1067.

¹⁰⁷ Wet van 23 februari 2012 tot wijziging van artikel 458*bis* teneinde het uit te breiden voor misdrijven van huiselijk geweld, *BS* 26 maart 2012.

¹⁰⁸ J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Morsel, Intersentia, 2014, 398.

¹⁰⁹ Omz. nr. COL 18/2012 van de Minister van Justitie, de Minister van Binnenlandse Zaken, de communautaire ministers bevoegd voor de justitiehuzen en het College van procureurs-generaal betreffende het tijdelijk huisverbod in geval van huiselijk geweld, 5 maart 2020.

veiligheid van één of meer personen die dezelfde verblijfplaats betrekken, kan de procureur des Konings ten aanzien van deze persoon een huisverbod bevelen.¹¹⁰

Al staat dit niet letterlijk in de wet lijkt het toepassingsgebied beperkt tot feiten waarbij de psychische of fysieke veiligheid van de medebewoners in het gedrang komt. Ook elementen betreffende de persoonlijkheid of een verslavingsproblematiek worden in aanmerking genomen bij een beslissing tot tijdelijk huisverbod.¹¹¹ Bedreigingen betreffende de financiële of materiële veiligheid worden wel uitgesloten van het toepassingsgebied.¹¹²

Beslissing tot tijdelijk huisverbod:

42. De beslissing van het tijdelijk huisverbod wordt genomen door de procureur des Konings. Hij zal vooraleer hij zijn beslissing neemt alle informatie over de situatie moeten verzamelen. Rekening houdende met het tegensprekelijk karakter van de maatregel zal de uitgeplaatste eerst verhoord worden vooraleer er een beslissing wordt genomen. De procureur des Konings dient alle elementen zorgvuldig af te wegen en zijn beslissing schriftelijk te motiveren in een bevelschrift. De motivering zal nadien getoetst worden door de familierechtbank.¹¹³

Het bevel kan enkel worden gegeven indien dit strikt noodzakelijk is voor de veiligheid van de medebewoners en geldt als een ultiem middel. Indien de uithuisgeplaatste via een andere weg de woning kan verlaten dient dit eerst te worden overwogen.¹¹⁴

De uithuisgeplaatste moet de gemeenschappelijke verblijfplaats onmiddellijk verlaten. Er geldt eveneens een contactverbod met de betrokkenen die in het bevelschrift werden opgenomen.¹¹⁵ Het verbod geldt voor maximaal 14 dagen vanaf de kennisgeving van het verbod.¹¹⁶ Voor het verstrijken van de maximumtermijn van 14 dagen zal de familierechtbank het tijdelijk huisverbod kunnen opheffen, verlengen of wijzigen.¹¹⁷ Indien de uithuisgeplaatste het tijdelijk huisverbod overtreedt, kan hij worden gestraft met een gevangenisstraf van acht dagen tot een jaar en met een geldboete van 26 euro tot 100 euro.¹¹⁸

1.4 De wettelijke regeling van partnergeweld over de landsgrenzen heen

43. Er wordt geopteerd om in dit kader rechtsvergelijkend te werken met Frankrijk en Nederland: hoewel er veel gelijkenissen vallen aan te merken tussen ons Sw. en de Franse Code pénal en het Nederlands Strafwetboek (hierna: Sr), zijn er op het gebied van de bestraffing toch een aantal verschillen. Dit maakt het interessant om te vergelijken.

44. Wanneer er sprake is van partnergeweld voorziet Frankrijk net zoals in het Belgisch strafrecht voor bepaalde gevallen in een strafverzwaring.¹¹⁹ Anders dan bij ons werd in de Code

¹¹⁰ Artikel 3, §1 wet van 15 mei 2012 betreffende het tijdelijk huisverbod in geval van huiselijk geweld, BS 1 oktober 2012 (hierna: Wet tijdelijk huisverbod).

¹¹¹ Omz. nr. COL 18/2012 van de Minister van Justitie, de Minister van Binnenlandse Zaken, de communautaire ministers bevoegd voor de justitiehuzen en het College van procureurs-generaal betreffende het tijdelijk huisverbod in geval van huiselijk geweld, 5 maart 2020.

¹¹² *Ibid.*

¹¹³ *Ibid.*

¹¹⁴ *Ibid.*

¹¹⁵ Art. 3, §4 Wet tijdelijk huisverbod.

¹¹⁶ Art. 3, §3 Wet tijdelijk huisverbod.

¹¹⁷ Art. 5 Wet tijdelijk huisverbod.

¹¹⁸ *Ibid.*

¹¹⁹ Bijvoorbeeld art. 222-10 Code pénal; M. DOUCHY-OU DOT en L. SEBAG, "Fasc. 1400: Violences conjugales", *JCI. Procédure civile* 2021.

Pénal een algemeen artikel opgenomen inzake geweld gepleegd door een echtgeno(o)t(e), een samenwonende partner of een partner die is verbonden met het slachtoffer door ‘*un pacte civil de solidarité*’.¹²⁰ Deze laatste is een overeenkomst die wordt gesloten door twee fysieke personen met het oog op het organiseren van hun gemeenschappelijk leven.¹²¹

Waar (fysiek) partnergeweld in ons land enkel aanleiding kan geven tot strafverzwaring wanneer er een misdaad of wanbedrijf werd gepleegd,¹²² kan dit gevolg in Frankrijk tevens optreden wanneer er sprake is van een overtreding.¹²³ Daarnaast leidt de aanwezigheid van een partnerrelatie bij een misdaad of wanbedrijf in veel meer gevallen tot een verzwaring van de straf. Dit is namelijk het geval voor de misdrijven bedreiging¹²⁴, bepaalde vormen van geweld¹²⁵, verkrachting¹²⁶, vergiftiging¹²⁷, doodslag¹²⁸, moord¹²⁹, beschadiging van een goed¹³⁰, seksuele aanranding¹³¹, kwaadwillige telefoongesprekken¹³², foltering¹³³ en morele of psychologische pesterijen¹³⁴. Zoals reeds vermeld voorziet ons Sw. daarentegen enkel in een verzwaring van de straf voor de artikelen 398 tot en met 405 Sw.

In artikel 222-14-3 Code pénal wordt bovendien expliciet vermeld dat onder het begrip geweld ook psychologisch geweld wordt verstaan. Hieruit volgt dat Frankrijk een wettelijke basis kent voor psychisch partnergeweld, wat bij ons geheel ontbreekt.

45. In 2020 werd in Frankrijk nog een nieuwe wet ingevoerd met het oog op een betere bescherming van (onder andere) slachtoffers van partnergeweld. Deze wet introduceert onder meer een bijkomende strafverzwaring in het geval van psychologisch pestgedrag door een partner dat resulteert in een zelfmoord(poging) van de andere partner¹³⁵, en de mogelijkheid om het bezoekrecht en het verblijfsrecht van de gewelddadige partner op te heffen ten aanzien van de minderjarige kinderen¹³⁶.

46. Ook met Nederland vertoont ons rechtssysteem enkele gelijkenissen op het vlak van de bestraffing van partnergeweld. Net zoals in België is er geen specifiek artikel opgenomen dat partnergeweld strafbaar stelt. De bestraffing van partnergeweld is afhankelijk van de kwalificatie van het misdrijf.¹³⁷ Geweld gepleegd op iemand binnen de huiselijke kring kan in geval van mishandeling, vervat in de artikelen 300 tot en met 303 Sr, leiden tot een strafverzwaring. De straf wordt met een derde verhoogd indien een echtgenoot of levensgezel wordt mishandeld.¹³⁸ In tegenstelling tot Frankrijk, is er in Nederland geen uitgebreide lijst met misdrijven waarbij het bestaan van een partnerrelatie tot een strafverzwaring leidt. Wel is er in Nederland een richtlijn voor het Openbaar Ministerie voorhanden waarin de specifieke straffen voor partnergeweld staan beschreven. Zo bepaalt de richtlijn dat verbale bedreiging bestraft

¹²⁰ Art. 132-80, eerste lid Code pénal.

¹²¹ J.-F. PILLEBOUT, “Synthèse – Pacte civil de solidarité”, *JCI. Notarial Formulaire* 2020.

¹²² Art. 410, eerste lid Sw.

¹²³ Art. 132-80, eerste lid Code pénal.

¹²⁴ Art. 222-18-3 Code pénal.

¹²⁵ Art. 222-8, 6°, art. 222-10, 6°, art. 222-12, 6°, art. 222-13, 6° en art. 222-14, tweede lid Code pénal.

¹²⁶ Art. 222-24, 11° Code pénal.

¹²⁷ Art. 221-5, derde lid Code pénal.

¹²⁸ Art. 221-4, 9° Code pénal.

¹²⁹ *Ibid.*

¹³⁰ Art. 322-3, 3°bis Code pénal.

¹³¹ Art. 222-28, 70 Code pénal.

¹³² Art. 222-16, tweede lid Code pénal.

¹³³ Art. 222-3, 6° Code pénal.

¹³⁴ Art. 222-33-2-1, eerste en tweede lid Code pénal.

¹³⁵ Art. 222-33-2-1, derde lid Code pénal; C. DUPARC, “Une nouvelle loi visant à protéger (entre autres) les victimes de violences conjugales”, *La Semaine Juridique Edition Générale n°39* 2020, 1028.

¹³⁶ Art. 138, 17° Code de procédure pénal; M. LAMARCHE, “L’enfer familial des violences conjugales pavé de bonnes intentions du législateur”, *Revue Droit de la famille n°10* 2020.

¹³⁷ P. VAN DER VALK, “Strafrecht en huiselijk geweld”, *Justitiële verkenningen* 2010, (62) 66-67.

¹³⁸ Art. 304 Sr.

wordt met een taakstraf van 20 uur en een voorwaardelijke gevangenisstraf van 2 weken met eventuele bijzondere voorwaarden.¹³⁹

47. In Nederland is er ook geen sprake van een specifiek artikel betreffende psychologisch geweld. Naar aanleiding van het onderzoek van de Commissie De Winter naar geweld in de jeugdzorg, kwam een petitie tot stand om psychologisch geweld strafbaar te stellen.¹⁴⁰ Volgens Nederlandse rechtspraak valt psychologisch geweld echter onder het toebrengen van pijn en letsel van artikel 300 Sr waardoor er geen apart artikel is vereist om dit type geweld te bestraffen.¹⁴¹ Psychologisch geweld wordt in de definities van huiselijk geweld in de aanwijzingen voor het Openbaar Ministerie¹⁴², de Wet Maatschappelijke Ondersteuning¹⁴³ en de Jeugdwet¹⁴⁴ opgenomen waardoor er verschillende wettelijke mogelijkheden bestaan om psychologisch geweld niet onbestraft te laten.

Hoofdstuk 2: Huidige pijnpunten, lacunes en drempels

48. Partnergeweld is en blijft een complexe problematiek. Dit uit zich in bepaalde pijnpunten en lacunes die vandaag de dag zowel in de wetgeving als in de praktijk aanwezig zijn. Bovendien zijn er talloze drempels waarmee slachtoffers van partnergeweld worden geconfronteerd. In dit hoofdstuk wordt geprobeerd om enkele van deze pijnpunten, lacunes en drempels vanuit ons oogpunt in kaart te brengen, waarbij het geenszins de bedoeling is om te veralgemenen.

2.1 Wetgeving partnergeweld

§1. *Lacune art. 410 Sw.*

49. Allereerst kan er worden gewezen op een lacune in de huidige wetgeving. Zoals uiteengezet in hoofdstuk 1 voorziet artikel 410 Sw. in een strafverzwarende omstandigheid in het geval van partnergeweld. Deze strafverzwaring geldt echter enkel voor de misdrijven omschreven in de artikelen 389 tot en met 405 Sw., wat tot gevolg heeft dat onder andere lichtere feiten van geweld en doodslag of moord niet onder het toepassingsgebied vallen.¹⁴⁵ Het is dan ook positief dat deze lacune werd opgemerkt in het voorstel van de Commissie tot Hervorming van het Strafrecht. In dit voorstel wordt de verzwarende omstandigheid uitgebreid naar doodslag binnen een partnerrelatie.¹⁴⁶ Verder wordt een verzwarend bestanddeel opgenomen voor de misdrijven foltering¹⁴⁷, onmenselijke¹⁴⁸ -en ontorende behandeling¹⁴⁹. Deze uitbreiding is onzes inziens een zeer goede zaak.

¹³⁹ Richtlijn voor strafvordering huiselijk geweld, *Staatscourant* 31 december 2020, 62346, 2.

¹⁴⁰ *Vr. en Antw.* Tweede Kamer 2020, 1 september 2020, (Vr. nr. 5).

¹⁴¹ Gerechtshof Den Haag 31 mei 2017, <https://linkeddata.overheid.nl/front/portal/document-viewer?ext-id=ECLI:NL:GHDHA:2017:1540> (consultatie op 10 april 2021).

¹⁴² Punt 1.1 Aanwijzing huiselijk geweld en kindermishandeling, *Staatscourant* 18 april 2016, 19416.

¹⁴³ Art. 1.1.1 Wet 9 juli 2014, houdende regels inzake de gemeentelijke ondersteuning op het gebied van zelfredzaamheid, participatie, beschermd wonen en opvang (Wet maatschappelijke ondersteuning 2015), *Staatscourant* 18 juli 2014.

¹⁴⁴ Art. 1.1 Wet 1 maart 2014 inzake regels over de gemeentelijke verantwoordelijkheid voor preventie, ondersteuning, hulp en zorg aan jeugdigen en ouders bij opgroei- en opvoedingsproblemen, psychische problemen en stoornissen (Jeugdwet), *Staatscourant* 14 maart 2014.

¹⁴⁵ J. DE HERDT, *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Morsel, Intersentia, 2014, 361.

¹⁴⁶ J. ROZIE, D. VANDERMEERSCH en J. DE HERDT m.m.v. M. DEBAUCHE en M. TAEYMANS, *Naar een nieuw Strafwetboek? Het voorstel van de Commissie tot Hervorming van het Strafrecht*, Brugge, die Keure/la Charte, 2019, (143) 225.

¹⁴⁷ *Ibid.*, 236.

¹⁴⁸ *Ibid.*, 238.

¹⁴⁹ *Ibid.*, 239.

Desondanks geldt deze uitbreiding jammer genoeg niet voor psychische gewelddaden zoals laster en smaad of bedreigingen. Naar analogie met Frankrijk¹⁵⁰ is het onzes inziens dan ook wenselijk om het toepassingsgebied nog meer uit te breiden, zodat ook andere (psychische) gewelddaden en lichtere overtredingen onder de werkingssfeer van artikel 410 Sw. vallen.

§2. *Verwuring*

50. In de documentaire *‘Als je eens wist’* werd gepleit voor de invoering van een afzonderlijk artikel dat specifiek verwuring strafbaar stelt, aangezien dit verregaande fysieke en psychische gevolgen heeft voor het slachtoffer. Deze mening wordt tevens gedeeld door een geïnterviewde.¹⁵¹ In een groot aantal staten van de VS werd dergelijk artikel wel in de wet voorzien, net als in Australië, Canada en Nieuw-Zeeland.¹⁵² Daarenboven leidt verwuring in deze landen ook nog eens tot een verzwaring van de straf. Bepaalde Amerikaanse staten voorzien hierbij zelfs in een expliciete strafbaarstelling van verwuring in de context van intrafamiliaal geweld.¹⁵³

51. Hoewel verwuring zeer zwaarwichtige gevolgen heeft voor het slachtoffer, is er onzes inziens geen sprake van een echte lacune. Verwuring kan immers onder doodslag vallen indien het moreel bestanddeel (oogmerk om te doden)¹⁵⁴ wordt bewezen. Hierdoor zou er nog moeilijk een onderscheid kunnen worden gemaakt tussen verwuring enerzijds en doodslag anderzijds. Bovendien is het niet werkbaar om voor elke modaliteit van moord of geweldpleging in een afzonderlijke bepaling te voorzien.

§3. *Psychologisch geweld*

52. Een ander probleem heeft betrekking op psychologisch geweld. Het is een goede zaak dat er in Frankrijk een uitdrukkelijke wettelijke basis bestaat voor deze vorm van geweld.¹⁵⁵ In onze strafwetgeving is dit niet het geval, hoewel psychologisch geweld zeer vaak voorkomt.¹⁵⁶ Het IGVM wees in 2010 op de weigerachtige houding van rechters om psychologische gewelddaden te erkennen, net omwille van het gebrek aan een wettelijke basis.¹⁵⁷ Dit blijkt vandaag de dag nog steeds het geval te zijn.¹⁵⁸

53. Ook de wetgever vestigt de aandacht voornamelijk op (ernstige vormen van) fysiek geweld, terwijl psychologisch geweld slechts zelden in aanmerking wordt genomen. Een voorbeeld is artikel 1253ter/5, derde lid Ger.W. Dit artikel voorziet in een preferentiële toewijzing van de gezinswoning aan de echtgenoot die het slachtoffer werd van partnergeweld. Hieronder vallen echter enkel daden van fysiek partnergeweld, psychologisch geweld wordt geheel uitgesloten.¹⁵⁹ Hoewel het EHRM in haar vaste rechtspraak erkend heeft dat vernederende handelingen die een zware psychologische impact hebben op het slachtoffer onder het toepassingsgebied van artikel 3 EVRM kunnen vallen, wordt dit artikel zelden aangehaald om psychologisch geweld te bestraffen.¹⁶⁰

¹⁵⁰ Zie *supra* nr. 44.

¹⁵¹ Interview casusregisseur FJC.

¹⁵² S. EDWARDS, “The strangulation of female partners”, *Crim.L.R.* 2015, (949) 949.

¹⁵³ H. DOUGLAS en R. FITZGERALD, “Strangulation, Domestic violence and the Legal response”, *Sydney Law Review* 2014.

¹⁵⁴ A. DE NAUW en F. DERUYCK, *Overzicht van het Belgisch algemeen strafrecht*, Brugge, die Keure, 2017, 42.

¹⁵⁵ Art. 222-14-3 Code pénal.

¹⁵⁶ Zie bijlage 1.

¹⁵⁷ J. PIETERS, P. ITALIANO, A-M OFFERMANS en S. HELLEMANS, *Ervaringen van vrouwen en mannen met psychologisch, fysiek en seksueel geweld*, Brussel, IGVM, 2010, 158.

¹⁵⁸ Verslag Intrafamiliaal geweld, in het bijzonder tegen vrouwen en kinderen, *Parl.St.* Kamer 2020-21, nr. 1844/001, 40.

¹⁵⁹ Art. 1253ter/5, derde lid Ger.W.

¹⁶⁰ G. MARLIER, *Familie in het straf- en strafprocesrecht*, Mechelen, Wolters Kluwer Belgium, 2018, 49-50.

Dit alles heeft als gevolg dat bepaalde schrijnende gevallen van partnergeweld over het hoofd worden gezien.¹⁶¹

54. Een verklaring kan worden gezocht in de moeilijkheid om psychologisch geweld te objectiveren en te bewijzen aangezien het niet zichtbaar is.¹⁶² Dit wordt niet betwist, maar toch kan hieraan worden verholpen door gebruik te maken van follow-upsessies door slachtofferhulpdiensten, attesten van psychologische follow-up of berichten die werden verzonden via sms, e-mail of sociale media.¹⁶³ Jammer genoeg worden bewijzen van psychologisch geweld weinig aanvaard door de wetgever en het gerecht.¹⁶⁴ Er is dus nood aan een mentaliteitswijziging.

55. Ter bevordering van deze mentaliteitswijziging is het onzes inziens wenselijk om psychologisch geweld een plaats te geven in de huidige wetgeving. Dit zou niet alleen een symbolische betekenis hebben, maar het zou er tevens voor kunnen zorgen dat er een daadwerkelijke praktijk en rechtsleer ontstaat omtrent de bewijsvoering.¹⁶⁵ Bovendien zijn de lidstaten volgens het EHRM verplicht om ernstige pesterijen strafbaar te stellen om zo onmenselijke en vernederende behandelingen te voorkomen.¹⁶⁶

§4. Eergerelateerd geweld

56. Een laatste punt in verband met de wetgeving betreft eergerelateerd geweld. Hoewel er in deze paper niet op wordt gefocust, is het belangrijk om deze geweldsvorm niet uit het oog te verliezen. Eergerelateerd geweld kan worden gedefinieerd als elke vorm van lichamelijk of psychologisch geweld dat wordt gepleegd vanuit een collectieve mentaliteit als reactie op een schending van de eer van een man of vrouw (of een dreiging hiervan) en daarmee van zijn of haar familie, waarvan de buitenwereld op de hoogte is of riskeert te raken.¹⁶⁷ Deze definitie is afkomstig van de Nederlandse onderzoekers FERWERDA en VAN LEIDEN, maar ze keert ook vaak terug in België.¹⁶⁸ Hierbij kan het onder andere gaan om feiten van huwelijksdwang, familieverstoting of zelfs moord.¹⁶⁹

57. Eergerelateerd geweld komt tot uiting in complexe situaties: het gaat over familieleden (ouders, kinderen,...), familiebanden, generaties en zelfs landsgrenzen heen.¹⁷⁰ Bovendien zijn deze situaties vaak moeilijk om in te schatten, omdat het niet altijd zeker is dat er effectief een gevaar dreigt.¹⁷¹ Bij partnergeweld is er in veel gevallen slechts één enkele dader, terwijl dit bij eergerelateerd geweld niet het geval is en wordt afgesproken of getolereerd binnen een gezin of gemeenschap. Dit heeft als gevolg dat bepaalde methodes die effectief zijn voor partnergeweld het tegenovergestelde effect kunnen veroorzaken bij eergerelateerd geweld.¹⁷²

¹⁶¹ Verslag Intrafamiliaal geweld, in het bijzonder tegen vrouwen en kinderen, *Parl.St.* Kamer 2020-21, nr. 1844/001, 30.

¹⁶² *Ibid.*, 91; Casusregisseur FJC Antwerpen, interview door A. BRIONES SOLORZANO, K. DE COLVENAER, M. DE RUYSSER en K. VAN DER BORGHT, maart 2021 (hierna: interview casusregisseur FJC).

¹⁶³ Verslag Intrafamiliaal geweld, in het bijzonder tegen vrouwen en kinderen, *Parl.St.* Kamer 2020-21, nr. 1844/001, 40.

¹⁶⁴ *Ibid.*, 77.

¹⁶⁵ *Ibid.*, 41.

¹⁶⁶ Art. 3 EVRM en G. MARLIER, *Familie in het straf- en strafprocesrecht*, Mechelen, Wolters Kluwer Belgium, 2018, 396.

¹⁶⁷ M. VANDENBERGHE, “De Raad voor Vreemdelingenbetwistingen en de al dan niet toekenning van de vluchtelingenstatus aan kwetsbare asielzoekers met een gendergerelateerde asielclaim”, *T.Vreemd.* 2016, (326) 331.

¹⁶⁸ K. BERTELOOT, M. TAEYMANS en I. LECLERCQ, “Eergerelateerd geweld: een nieuwe uitdaging voor justitie”, *Panopticon* 2012, (284) 285.

¹⁶⁹ M. VANDENBERGHE, “De Raad voor Vreemdelingenbetwistingen en de al dan niet toekenning van de vluchtelingenstatus aan kwetsbare asielzoekers met een gendergerelateerde asielclaim”, *T.Vreemd.* 2016, (326) 331.

¹⁷⁰ Interview casusregisseur FJC.

¹⁷¹ *Ibid.*

¹⁷² K. BERTELOOT, M. TAEYMANS en I. LECLERCQ, “Eergerelateerd geweld: een nieuwe uitdaging voor justitie”, *Panopticon* 2012, (284) 286.

58. Net zoals bij psychologisch geweld worden eergeerelateerde gewelddaden nog te vaak uitgesloten of over het hoofd gezien.¹⁷³ In een van de interviews rees dan ook de vraag naar het introduceren van een artikel betreffende eergeerelateerd geweld in het Strafwetboek.¹⁷⁴ De invoering van een afzonderlijke bepaling is naar onze mening daarentegen niet echt noodzakelijk. De huidige bepalingen in het Strafwetboek zijn toereikend om eergeerelateerd geweld op een passende wijze te bestraffen. Zo kan er onder meer sprake zijn van opzettelijke slagen en verwondingen (art. 398 Sw.), bedreiging en belediging (art. 327 en 448 Sw.) of doodslag/moord (art. 393 Sw. en 394 Sw.).¹⁷⁵ Daarnaast is er een afzonderlijk artikel dat gedwongen huwelijken strafbaar stelt.¹⁷⁶ De bepalingen betreffende de strafbare deelneming (art. 66-69 Sw.) zijn in deze context ook belangrijk gelet op het (potentieel) collectief karakter van de geweldsvorm, evenals de bepalingen omtrent de extraterritoriale werking van de strafwet (art. 6-14 V.T.Sv.).¹⁷⁷

Dit neemt niet weg dat men oog moet blijven hebben voor deze problematiek, die omwille van haar complex karakter een bijzondere en multidisciplinaire aanpak vereist. Een tijdige tussenkomst en preventie zijn hier uitermate belangrijk. Een goede opleiding is hiervoor onontbeerlijk, zodat de betrokken actoren in staat zijn om de signalen van eergeerelateerd geweld vroegtijdig op te sporen en te herkennen.¹⁷⁸ Het instrument van de risicotaxatie (zie hoofdstuk 3) kan in deze context zeker nuttig zijn.

2.2 Vluchthuizen

§1. *Kostprijs*

59. Een volgend probleem heeft betrekking op de vluchthuizen. Zoals uiteengezet wordt in randnummer 95 kost een verblijf in een vluchthuis een aanzienlijke som geld, zeker wanneer er kinderen bij betrokken zijn. Een groot aantal slachtoffers is hierbij dan ook afhankelijk van een tussenkomst van het OCMW, dat zelf bepaalt of het al dan niet tussenkomt in een concreet geval of niet.¹⁷⁹ Meer financiële hulp is volgens ons geïnterviewd slachtoffer ook hoogst noodzakelijk. Financiële redenen kunnen slachtoffers namelijk belemmeren om gepaste hulp te zoeken. Het zou dan ook beter zijn om de tarieven te verlagen of zelfs kosteloos toegang te verlenen aan slachtoffers van partnergeweld.

§2. *Aantal opvangplaatsen*

60. Ook het gebrek aan voldoende opvangplaatsen in de vluchthuizen blijft aanwezig. Dit werd tijdens de coronacrisis nog eens extra duidelijk.¹⁸⁰ Volgens artikel 23 van het Verdrag van Istanboel zijn de partijen verplicht om te voorzien in voldoende geschikte en gemakkelijk toegankelijke schuilplaatsen. De huidige plannen om tegen 2024 twee nieuwe vluchthuizen te bouwen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is dan ook een stap in de goede richting.¹⁸¹

¹⁷³ Zo wordt ook gendergerelateerd geweld uitgesloten van het toepassingsgebied van art. 410 Sw. en art. 1253ter/5 Ger.W.

¹⁷⁴ Interview casusregisseur FJC.

¹⁷⁵ J. TEN VOORDE, "Cultureel verweer in het strafrecht. Eerwraak en daaraan gerelateerde strafzaken" in S. RUTTEN, E. RAMAKERS en M. LENAERTS (eds.), *Recht in een multiculturele samenleving*, Mortsel, Intersentia, 2018, (175) 180.

¹⁷⁶ Art. 391sexies Sw.

¹⁷⁷ K. BERTELOOT, M. TAEYMANS en I. LECLERCQ, "Eergeerelateerd geweld: een nieuwe uitdaging voor justitie", *Panopticon* 2012, (284) 287.

¹⁷⁸ *Ibid.*, (284) 287-288.

¹⁷⁹ S. ROHONYI, L. ZANCHETTA, Verslag namens het adviescomité voor maatschappelijke emancipatie inzake intrafamiliaal geweld, in het bijzonder tegen vrouwen en kinderen, *Parl.St.* 2020-21, nr. 1844/001.

¹⁸⁰ A. DISTEXHE, L. LEPRINCE, "Intrafamiliaal geweld in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest tijdens de lockdownperiode", <https://bps-bpv.brussels/sites/default/files/2020-07/Focus1-Intrafamiliaalgeweldtijdensdelockdown.pdf> (consultatie op 7 april 2021).

¹⁸¹ A. MICHAUX, "Gewest maakt vijf miljoen euro vrij om twee vluchthuizen te bouwen: "De vraag overstijgt het aanbod, dus extra plaatsen zijn zeker welkom"", www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20210219_93908833 (consultatie op 15 april 2021).

61. Zoals uiteengezet in randnummer 94 bestaat er in de provincie Antwerpen een vluchthuis voor mannen. Hier is ook een vluchthuis voor vrouwen aan gekoppeld, waardoor er een gebrek is aan permanente hulpverlening in het mannenvluchthuis. Zij worden daardoor namelijk vanop afstand begeleid. Dit is mogelijks wel een probleem. De vraag van mannen om in een vluchthuis terecht te kunnen is echter minimaal. Deze opvangmogelijkheid in Antwerpen werd daarom beperkt tot 1 plaats.¹⁸² Er blijft echter een groot taboe bestaan rond mannelijke slachtoffers van partnergeweld. Het lijkt ons dan ook efficiënter om meer in te zetten op sensibilisering en een zinvolle aanpak en begeleiding van mannelijke slachtoffers. Op deze manier wordt het taboe mogelijks doorbroken, waardoor er eventueel ook meer vraag komt van mannen naar een opvangplaats in een vluchthuis.

62. Tijdens het interview met de casusregisseur van het Family Justice Center werd verder nog aangekaart dat een vluchthuis voor slachtoffers van eergerelateerd geweld een stap vooruit zou zijn. Eergerelateerd geweld blijft namelijk vaak onderbelicht, terwijl er wel een nood is om deze problematiek verder te behandelen.

2.3 Drempels en pijnpunten met betrekking tot de werking van Justitie

§1. Tekort aan tolken

63. Tijdens het interview met de casusregisseur van het Family Justice Center werd aangehaald dat bepaalde slachtoffers niet tot bij hulpverlening of Justitie geraken omdat men de taal niet spreekt. Antwerpen telt een groot aantal verschillende nationaliteiten en sommige slachtoffers spreken dan ook een zeldzame taal. Om aangifte te kunnen doen of om een beroep te doen op hulpverlening, is een tolk omwille van deze reden noodzakelijk. Uit het interview is echter gebleken dat er een tekort is aan tolken die zeldzame talen spreken.¹⁸³

§2. Communicatie door het Openbaar Ministerie met betrekking tot de registratie benadeelde

64. Slachtoffer kunnen kiezen om zich te laten registreren als benadeelde. Op basis van artikel 5bis V.T.Sv. worden slachtoffers op de hoogte gebracht van de seponering en de reden daarvan, het instellen van een gerechtelijk onderzoek en de bepaling van een rechtsdag voor het onderzoek- en vonnisgerecht. Deze communicatie verloopt per brief.

Wat betreft de seponering kwam er in de interviews naar voor dat de brieven die het parket verstuurt naar de benadeelden, algemene modelbrieven zijn waarbij maar zeer beknopt gemotiveerd wordt waarom de zaak werd geseponerd.¹⁸⁴ Bovendien wordt de communicatiestijl in bepaalde gevallen niet slachtoffervriendelijk bevonden. Zo vertelde een geïnterviewde dat bepaalde brieven letterlijk vragen om geen contact op te nemen met de diensten van het parket.¹⁸⁵

65. Een ander heikel punt is dat de brieven per post naar het thuisadres van het slachtoffer worden gestuurd. Indien de dader/partner nog steeds in dit huis woont, dan kan dit aanleiding geven tot nieuwe huiselijke problemen. Dit is zeker het geval wanneer het slachtoffer klacht

¹⁸² Vr. en Antw. VI.Parl., Vr. nr. 349, 21 februari 2020, (K. VERHEYEN, antw. W. BEKE).

¹⁸³ Interview casusregisseur FJC.

¹⁸⁴ Interview casusregisseur FJC.

¹⁸⁵ Dienst slachtofferonthaal, interview door A. BRIONES SOLORZANO, K. DE COLVENAER, M. DE RUYSSER en K. VAN DER BORGHT, maart 2021.

heeft neergelegd zonder medeweten van de partner en er vervolgens wordt geseponneerd. Deze zaken kunnen nochtans eenvoudig worden opgelost door het versturen van de brieven per e-mail.¹⁸⁶

2.4 Pijnpunten bij de preventie van partnergeweld

66. Huisartsen zijn het best geplaatst om partnergeweld vroegtijdig op te sporen.¹⁸⁷ Uit onderzoek blijkt echter dat huisartsen niet goed weten hoe ze bij patiënten moeten polsen naar partnergeweld. Dit is mede te wijten aan het gebrek aan opleiding en een tijdstekort tussen de afspraken door. Bovendien zijn ze ook bang om hun patiënten te beledigen.¹⁸⁸ In 2010 werd een niet-bindende aanbeveling voor de detectie van partnergeweld gepubliceerd.¹⁸⁹ In deze aanbeveling wordt uitgelegd hoe huisartsen partnergeweld kunnen herkennen.

De huisarts vraagt niet bij elke patiënt of hij/zij al dan niet geweld ervaart. Een uitzonderingscategorie zijn zwangere vrouwen aangezien geweld tijdens de zwangerschap vaker voorkomt.¹⁹⁰ In andere gevallen vraagt de huisarts enkel naar geweld als er mogelijke aanwijzingen van partnergeweld zijn. Dergelijke aanwijzingen zijn onder andere verwondingen, depressies en angst.¹⁹¹ Daarnaast gaat de huisarts het gedrag van de patiënt goed observeren. Een patiënt die gedurende de consultaties te dominant door een partner wordt bijgestaan, kan een slachtoffer zijn van partnergeweld.¹⁹² Onderzoek toont verder aan dat patiënten bereid zijn (en zelfs nood hebben) om te praten over partnergeweld met de huisarts.¹⁹³ Wat de aanpak van geweld betreft, heerst er wat controverse. Sommigen zijn van mening dat ze samen met de patiënt hulpverlening moeten zoeken. Anderen willen de patiënt daarentegen meteen uit de thuisomgeving weghalen en de politie contacteren. Hoe dan ook zal de huisarts alles wat hij opmerkt in het medisch dossier noteren zodat dit later eventueel als bewijs kan worden gebruikt.¹⁹⁴

67. Ook advocaten bevinden zich in een geschikte positie om partnergeweld te detecteren. Als cliënten hun klacht intrekken ondanks het feit dat het partnergeweld met zekerheid vaststaat, moet een advocaat kunnen optreden. Advocaten kunnen in dergelijk geval alleen doorverwijzen naar andere hulpverleningsdiensten zonder zeker te zijn of het slachtoffer effectief hulp gaat zoeken.¹⁹⁵ In de praktijk zouden advocaten in staat moeten zijn om partnergeweld bij hun cliënten beter te detecteren. Jammer genoeg zijn advocaten hier niet voor opgeleid en weten ze bijgevolg niet hoe ze moeten reageren op signalen van partnergeweld.¹⁹⁶ Onlangs werd er een verplichte opleiding seksueel en intrafamiliaal geweld ingevoerd voor magistraten.¹⁹⁷ De kennis en vaardigheden die in deze opleiding worden aangeleerd, zijn eveneens bruikbaar voor advocaten. Momenteel werkt de Orde van Vlaamse Balies samen met

¹⁸⁶ *Ibid.*

¹⁸⁷ J. PIETERS, P. ITALIANO, A-M OFFERMANS en S. HELLEMANS, *Ervaringen van vrouwen en mannen met psychologisch, fysiek en seksueel geweld*, Brussel, IGVM, 2010, 159.

¹⁸⁸ S. LO FO WONG, F. WESTER, S. MOL, R. ROMKENS, D. HEZEMANS, en T. LAGRO-JANSSEN, “Mishandelde vrouwen over onthulling aan de huisarts: praten helpt echt”, *H&W* 2009, (122) 122.

¹⁸⁹ L. DE DEKEN, L. PAS, K. HILLEMANS, E. CORNELIS en P. VAN ROYEN, “Detectie van partnergeweld: een aanbeveling voor de huisarts”, *Huisarts Nu* 2010, (57) 57.

¹⁹⁰ X, “Detectie van partnergeweld”, www.gezondheidwetenschap.be/richtlijnen/detectie-van-partnergeweld (consultatie op 11 april 2021).

¹⁹¹ G.-J. PROSMAN, S. LO FO WONG, E. BULTE, A. LAGRO-JANSSEN, “Zorggebruik van vrouwen die slachtoffer zijn van partnergeweld”, *H&W* 2013, (258) 258.

¹⁹² L. DE DEKEN, L. PAS, K. HILLEMANS, E. CORNELIS en P. VAN ROYEN, “Detectie van partnergeweld: een aanbeveling voor de huisarts”, *Huisarts Nu* 2010, (57) 59.

¹⁹³ S. LO FO WONG, F. WESTER, S. MOL, R. ROMKENS, D. HEZEMANS, en T. LAGRO-JANSSEN, “Mishandelde vrouwen over onthulling aan de huisarts: praten helpt echt”, *H&W* 2009, (122) 122.

¹⁹⁴ X, “Detectie van partnergeweld”, www.gezondheidwetenschap.be/richtlijnen/detectie-van-partnergeweld (consultatie op 11 april 2021).

¹⁹⁵ J. PIETERS, P. ITALIANO, A-M OFFERMANS en S. HELLEMANS, *Ervaringen van vrouwen en mannen met psychologisch, fysiek en seksueel geweld*, Brussel, IGVM, 2010, 160.

¹⁹⁶ E. JANSSENS en N. MOONS, “Ook advocaten spelen een rol in strijd tegen partner- en seksueel geweld”, <https://advocaat.be/nieuws/nieuws/ook-advocaten-spelen-een-rol-in-strijd-tegen-partn> (consultatie op 11 maart 2021).

¹⁹⁷ Art. 48 Wet 31 juli 2020 houdende diverse dringende bepalingen inzake justitie, *BS* 7 augustus 2020.

het kabinet van Vlaams minister van Justitie Zuhail Demir aan een facultatieve opleiding voor advocaten, wat zeker positief is. Naast de gepaste opleiding, beschikken advocaten ook niet over de nodige soft skills om op een empathische en professionele wijze om te gaan met slachtoffers van partnergeweld. Slachtoffers beschouwen advocaten vaak niet als een vertrouwenspersoon waar ze hun verhaal aan kwijt kunnen.¹⁹⁸ In de toekomst zou dit zeker moeten veranderen zodat advocaten op een efficiëntere wijze de slachtoffers van partnergeweld kunnen bijstaan.

2.5 Drempels bij mannen

68. Zoals reeds aangehaald ervaren mannen een nog grotere drempel dan vrouwen om te praten over partnergeweld. Vaak ervaren ze immers schaamte en vernedering waardoor ze geen hulp zoeken. Partnergeweld bij mannen is in onze maatschappij nog steeds een taboe: mensen hebben nog steeds het idee dat mannen geen slachtoffers kunnen zijn van partnergeweld.¹⁹⁹ Uit onderzoek blijkt dat mannen geen of weinig vertrouwen in hulpverlening hebben omdat ze bang zijn om niet geloofd te worden.²⁰⁰ Bovendien doen ze heel weinig aangifte bij de politie.²⁰¹ Het feit dat campagnes zich hoofdzakelijk richten tot vrouwelijke slachtoffers verhoogt de drempel nog meer. Ook wetgeving op Europees niveau focust voornamelijk op het bestrijden van geweld tegen vrouwen.²⁰² Ondanks dat de campagne van 2017 van de vzw ZIJN, de Vrouwenvereniging VIVA-SVV en de vrouwenbeweging zij-kant voor het eerst focust op mannen als slachtoffers van partnergeweld, blijft de drempel voor mannen torenhoog.²⁰³

Hoofdstuk 3: Maatregelen ter verbetering partnergeweld

69. Uit het vorig hoofdstuk bleek dat de huidige praktijk inzake partnergeweld jammer genoeg een aantal pijnpunten en lacunes vertoont. Desalniettemin zijn er de laatste jaren ook heel wat maatregelen genomen ter ondersteuning van de slachtoffers. In wat volgt worden enkele van de belangrijkste maatregelen besproken.

3.1 Veilig Thuis: Ketenaanpak en Family Justice Centers

70. Een eerste initiatief dat zeer belangrijk is voor de hulp en opvang van slachtoffers van partnergeweld is ‘Veilig Thuis’.

71. Vroeger werd intrafamiliaal geweld beschouwd als iets dat behoorde tot de privésfeer, wat ervoor zorgde dat de overheid zelden tussenkwam in deze problematiek.²⁰⁴ Sinds het begin

¹⁹⁸ E. JANSSENS en N. MOONS, “Ook advocaten spelen een rol in strijd tegen partner- en seksueel geweld”, <https://advocaten.be/nieuws/nieuws/ook-advocaten-spelen-een-rol-in-strijd-tegen-partn> (consultatie op 11 maart 2021).

¹⁹⁹ VZW ZIJN, VIVA-SVV, ZIJ-KANT, “Persdossier partnergeweld: ook mannen maken het mee”, www.vzwzijn.be/upload/docs/Persmap_Partnergeweld.%20Ook%20mannen%20maken%20het%20mee.pdf (consultatie op 12 april 2021), 2-3.

²⁰⁰ S.B SIMMONS, K.E KNIGHT en S. MENARD, “Long-term consequences of intimate partner abuse on physical health, emotional well-being and problem behaviors”, *Journal of Interpersonal violence* 2018, (539) 541.

²⁰¹ J. PIETERS, P. ITALIANO, A-M OFFERMANS en S. HELLEMANS, *Ervaringen van vrouwen en mannen met psychologisch, fysiek en seksueel geweld*, Brussel, IGVM, 2010, 165.

²⁰² EUROPEAN UNION AGENCY FOR FUNDAMENTAL RIGHTS, *Geweld tegen vrouwen: een Europese enquête. Resultaten in het kort*, Luxemburg, Bureau voor Publicaties van de Europese Unie, 2014, 41-42.

²⁰³ VZW ZIJN, VIVA-SVV, ZIJ-KANT, “Persdossier partnergeweld: ook mannen maken het mee”, www.vzwzijn.be/upload/docs/Persmap_Partnergeweld.%20Ook%20mannen%20maken%20het%20mee.pdf (consultatie op 12 april 2021) 2-3.

²⁰⁴ P. FRANCK, “VEILIG THUIS: multidisciplinaire aanpak van intrafamiliaal geweld en kindermishandeling onder één dak”, *TMD* 2018, (45) 46.

van deze eeuw krijgt intrafamiliaal geweld, en partnergeweld in het bijzonder, meer aandacht.²⁰⁵ Geweld in de familiale sfeer werd niet langer opgevat als een privaat, maar als een maatschappelijk probleem, dat implicaties had voor de maatschappij.²⁰⁶ Het aanbod ter ondersteuning van slachtoffers verliep evenwel erg versnipperd: verschillende diensten werkten naast elkaar in plaats van met elkaar, wat ervoor zorgde dat slachtoffers hun verhaal vaak moesten herhalen en daarom ook afhaakten.²⁰⁷ Bovendien konden de verschillende afzonderlijke diensten het geweld niet stoppen met alleen hun deskundigheid, waardoor er nood was aan multidisciplinaire samenwerking om partnergeweld beter te kunnen bestrijden.²⁰⁸

De multidisciplinaire samenwerking kwam er onder andere door de oprichting van ‘Veilig Thuis’: deze overkoepelende term wijst op een vorm van samenwerking tussen verschillende diensten die intrafamiliaal geweld proberen tegen te gaan, waarbij het aanbod kan bestaan uit een Family Justice Center en/of een ketenaanpak.²⁰⁹

72. Deze intensieve multidisciplinaire samenwerkingsverbanden zijn echter niet altijd noodzakelijk of mogelijk in alle gevallen van partnergeweld: in een groot deel van de situaties kunnen lichtere interventies volstaan.²¹⁰ Bijgevolg wordt er in een ketenaanpak en Family Justice Center gefocust op complexe en langdurige vormen van partnergeweld.²¹¹

§1. Ketenaanpak

73. Een ketenaanpak is een samenwerkingsverband waarbij medewerkers uit verschillende sectoren trachten om een gezamenlijk doel te bereiken, wat in dit geval bestaat uit het stoppen van partnergeweld, het voorkomen van recidive en het vergroten van beschermende elementen binnen de partnerrelatie.²¹² Een ketenaanpak wordt getypeerd door een constructieve samenwerking tussen vertegenwoordigers van de politie, het parket, hulpverlening en besturen.²¹³ Ze wisselen informatie uit met elkaar, met het oog op de bestrijding van het geweld. Dit was vroeger problematisch gelet op het beroepsgeheim. Met de wet van 6 juli 2017 werd evenwel artikel 458ter Sw. ingevoerd, wat de huidige juridische grondslag vormt voor de ketenaanpak.²¹⁴ Dit artikel vormt een uitzondering op het beroepsgeheim en een wettelijke rechtvaardigingsgrond voor verschillende soorten van casusoverleg waarbij informatie wordt uitgewisseld tussen justitie, politie en hulpverleners.²¹⁵

²⁰⁵ OM, “Opening gerechtelijk jaar 2020-2021 – 1 september 2020”, www.ommp.be/sites/default/files/u147/2020_deel_2_4_om_en_seksueel_geweld_en_ifg.pdf (consultatie op 4 april 2020).

²⁰⁶ I. DE JONGHE, *Jeugd – en strafrecht*, Morsel, Intersentia, 2012, 286.

²⁰⁷ Interview casusregisseur FJC.

²⁰⁸ P. FRANCK EN D. WYCKMANS, “Family Justice Centers: de aanpak van intrafamiliaal geweld herinrichten vanuit het perspectief van de cliënt”, *Panopticon* 2016, (382) 382.

²⁰⁹ Interview casusregisseur FJC.

²¹⁰ P. FRANCK EN D. WYCKMANS, “Family Justice Centers: de aanpak van intrafamiliaal geweld herinrichten vanuit het perspectief van de cliënt”, *Panopticon* 2016, (382) 383.

²¹¹ I. AERTSEN, “Evoluties in het slachtofferbeleid 2000-2020”, *Panopticon* 2020, (328) 338.

²¹² D. WYCKMANS EN S. REGGERS, “Family Justice Center Limburg wil kort op de bal spelen bij intrafamiliaal geweld”, *Panopticon* 2018, (159) 159.

²¹³ *Ibid.*, (45) 50.

²¹⁴ Art. 313 Wet houdende vereenvoudiging, harmonisering, informatisering en modernisering van bepalingen van burgerlijke recht en van burgerlijk procesrecht alsook van het notariaat, en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *BS* 24 juli 2017; A-S. VERSWEYVELT, J. PUT, T. OPGENHAFFEN EN I. VAN DER STRAETE, *Beroepsgeheim en hulpverlening*, Brugge, die Keure, 2018, 195.

²¹⁵ A-S. VERSWEYVELT, J. PUT, T. OPGENHAFFEN EN I. VAN DER STRAETE, *Beroepsgeheim en hulpverlening*, Brugge, die Keure, 2018, 185.

§2. *Illustratie: Ketenaanpak van partnergeweld (en intrafamiliaal geweld in het algemeen)*²¹⁶

74. De ketenaanpak verloopt volgens verschillende opeenvolgende fases. Allereerst is er de aanmeldingsfase, waarbij de ontvankelijkheid van het dossier wordt nagegaan.²¹⁷ Slachtoffers kunnen namelijk niet zomaar ‘binnenlopen’, maar moeten via een standaardformulier worden aangemeld door diensten zoals de politie, het parket, een huisarts of Kind & Gezin.²¹⁸ Om ontvankelijk te zijn worden er diverse criteria gehanteerd waaronder de gevaarlijkheid van de situatie en de nood aan multidisciplinair overleg.²¹⁹

Hierna volgt de dossiervormings- en analysefase (inclusief weging), tijdens dewelke het dossier wordt besproken door de verschillende medewerkers en er voor elk dossier een individueel plan van aanpak wordt opgesteld.²²⁰

De volgende stap is het aanduiden van een casusregisseur. De casusregisseur is het centrale aanspreekpunt van al de betrokkenen en coördineert de uitvoering van het plan van aanpak en de samenwerking tussen de verschillende medewerkers.²²¹

In de volgende fase rapporteert de casusregisseur over de evolutie van het dossier.²²² Tot slot wordt de situatie geëvalueerd.

§3. *Family Justice Centers*

75. Family Justice Centers (hierna: FJC) zijn specifieke toepassingen van de ketenaanpak.²²³ Ze vinden hun oorsprong in de VS en zijn ruim tien jaar later overgewaaid naar België en andere Europese landen.²²⁴ Een FJC kan worden gedefinieerd als een multidisciplinair dienstencentrum dat slachtoffers van partnergeweld op een laagdrempelige, gecoördineerde en snelle manier toegang tracht te verlenen tot de nodige diensten ter bevordering van hun veiligheid.²²⁵ Dit multidisciplinair team werkt op een structurele manier samen waarbij beschikbare middelen, informatie en verantwoordelijkheid worden gedeeld.²²⁶

²¹⁶ P. FRANCK, “VEILIG THUIS: multidisciplinaire aanpak van intrafamiliaal geweld en kindermishandeling onder één dak”, *TMD* 2018, (45) 49.

²¹⁷ Omz. in het kader van het realiseren van gebiedsdekkende casuscoördinatie in Vlaanderen m.b.t intrafamiliaal geweld en kindermishandeling, 15 maart 2017, 3.

²¹⁸ Interview casusregisseur FJC.

²¹⁹ *Ibid.*

²²⁰ Omz. in het kader van het realiseren van gebiedsdekkende casuscoördinatie in Vlaanderen m.b.t intrafamiliaal geweld en kindermishandeling, 15 maart 2017, 3.

²²¹ *Vr. en Antw.* VI.R. 2020-21, 29 april 2020, 3 (Vr. nr. 600 K. SCHRYVERS).

²²² A.-S. VERSWEYVELT, J. PUT, T. OPGENHAFFEN en I. VAN DER STRAETE, *Beroepsgeheim en hulpverlening*, Brugge, die Keure, 2018, 197.

²²³ *Ibid.*

²²⁴ Interview casusregisseur FJC.

²²⁵ P. FRANCK, “VEILIG THUIS: multidisciplinaire aanpak van intrafamiliaal geweld en kindermishandeling onder één dak”, *TMD* 2018, (45) 51.

²²⁶ E. LANCKSWEEERDT, “Waar zorg en recht elkaar ontmoeten. De multidisciplinaire aanpak van scheidingsconflicten”, *T.Fam.* 2019, (184) 190.

76. De vaste actoren van een FJC bestaan net zoals bij de ketenaanpak uit justitie, politie en hulpverlening.²²⁷ Andere voorbeelden van mogelijke actoren zijn een arts, een advocaat of het OCMW.²²⁸

De intensiteit van het centrum kan verschillen naargelang de regio en de lokale mogelijkheden²²⁹: sommige modellen bestaan uit vaste medewerkers die deel uitmaken van een ketenaanpak, zonder dat deze medewerkers op dezelfde locatie zijn tewerkgesteld.²³⁰ Andere modellen gaan een stap verder en bieden dienstverlening aan op één bepaalde locatie om te voorkomen dat slachtoffers hun verhaal meermaals moeten vertellen aan verschillende diensten, en om hun ondersteuning en de toegang tot deze diensten te vereenvoudigen.²³¹

In een FJC kunnen bovendien niet enkel slachtoffers terecht, maar focust men op de totale problematiek waardoor ook de daders worden betrokken.²³² Ook de minderjarige kinderen vanaf de leeftijd van ongeveer twaalf jaar worden indien mogelijk gehoord.²³³

77. De diensten die worden aangeboden zijn zeer cliëntgericht en kunnen diverse vormen aannemen. Hierbij kan het gaan om praktische hulp, huisbegeleiding van het Centrum Algemeen Welzijnswerk, schuldbemiddeling ter vermindering van stresserende factoren, psychologische gesprekken of juridische bijstand door een advocaat ter plaatse.²³⁴ Naast het doen stoppen van het geweld bestaat een andere doelstelling uit het ‘empoweren’ van de slachtoffers om hun gevoel van zelfredzaamheid te vergroten.²³⁵

78. De ketenaanpak en de Family Justice Centers zijn een grote meerwaarde voor de praktijk en in het bijzonder voor slachtoffers van partnergeweld: de nauwe samenwerking tussen de betrokken diensten zorgt voor meer onderling begrip, duidelijke afspraken en goede plannen van aanpak.²³⁶ De justitiële procedure verloopt hierdoor continu in afstemming met het hulpverleningstraject.²³⁷ Andere troeven zijn duidelijke communicatie en transparantie, terwijl het empoweren van de slachtoffers zorgt voor een vergroting van hun autonomie en de aangeboden hulp dan weer de veiligheid vergroot.²³⁸

Het is dan ook een goede zaak dat men deze instellingen naar de toekomst toe verder wilt uitbreiden en versterken: zo zou er bijvoorbeeld een FJC worden opgericht in Kortrijk en in Gent.²³⁹

Vlaams minister van Omgeving, Justitie en Handhaving, Toerisme en Energie Zuhal Demir schreef in haar beleidsnota 2019-2024 dat ze de ketenaanpak en de Family Justice Centers verder wilt uitbouwen, waarbij onder andere een ketenaanpak specifiek voor eerge relateerd

²²⁷ I. AERTSEN, “Evoluties in het slachtofferbeleid 2000-2020”, *Panopticon* 2020, (328) 338.

²²⁸ P. FRANCK EN D. WYCKMANS, “Family Justice Centers: de aanpak van intrafamiliaal geweld herinrichten vanuit het perspectief van de cliënt”, *Panopticon* 2016, (382) 383; interview casusregisseur FJC.

²²⁹ P. FRANCK, “VEILIG THUIS: multidisciplinaire aanpak van intrafamiliaal geweld en kindermishandeling onder één dak”, *TMD* 2018, (45) 54.

²³⁰ A.-S. VERSWEYVELT, J. PUT, T. OPGENHAFFEN en I. VAN DER STRAETE, *Beroepsgeheim en hulpverlening*, Brugge, die Keure, 2018, 197.

²³¹ P. FRANCK EN D. WYCKMANS, “Family Justice Centers: de aanpak van intrafamiliaal geweld herinrichten vanuit het perspectief van de cliënt”, *Panopticon* 2016, (382) 383.

²³² I. AERTSEN, “Evoluties in het slachtofferbeleid 2000-2020”, *Panopticon* 2020, (328) 338.

²³³ Interview casusregisseur FJC.

²³⁴ Interview casusregisseur FJC.

²³⁵ P. FRANCK, “VEILIG THUIS: multidisciplinaire aanpak van intrafamiliaal geweld en kindermishandeling onder één dak”, *TMD* 2018, (45) 52-53.

²³⁶ D. WYCKMANS en S. REGGERS, “Family Justice Center Limburg wil kort op de bal spelen bij intrafamiliaal geweld”, *Panopticon* 2018, (159) 159.

²³⁷ P. FRANCK EN D. WYCKMANS, “Family Justice Centers: de aanpak van intrafamiliaal geweld herinrichten vanuit het perspectief van de cliënt”, *Panopticon* 2016, (382) 384.

²³⁸ *Ibid.*

²³⁹ *Vr. en Antw. VI.R.* 2020-21, 29 april 2020, 2 (Vr. nr. 600 K. SCHRYVERS).

geweld tot een van de mogelijkheden behoort.²⁴⁰ Federaal minister van Justitie Vincent Van Quickenborne zet dan weer in op de uitbouw van Family Justice Centers voor seksueel geweld.²⁴¹ Verder wordt een snelle en kordate reactie op intrafamiliaal geweld vooropgesteld, aangezien de huidige procedures te veel vertraging oplopen en omwille van deze reden hun effect missen.²⁴²

3.2 Slachtofferonthaal

79. In 1999 werden de justitiehuisen opgericht naar aanleiding van de justitiële hervormingen na de zaak Dutroux.²⁴³ Het doel van de justitiehuisen is om de gerechtelijke instellingen meer te doen aansluiten bij de maatschappelijke en persoonlijke verwachtingen en behoeften.²⁴⁴ De justitiehuisen hebben vier hoofdtaken: burgerrechtelijke bijstand, eerstelijnswerking, strafuitvoering en slachtofferonthaal.²⁴⁵

80. De Dienst Slachtofferonthaal van de justitiehuisen (hierna: Dienst Slachtofferonthaal) beoogt de kwaliteit van het contact tussen het parket en de slachtoffers te verbeteren.²⁴⁶ Deze Dienst vormt als het ware een brug tussen Justitie en het slachtoffer: de justitieassistenten informeren het slachtoffer over de gerechtelijke procedure en tegelijk helpen ze de magistratuur om zich meer bewust te worden van de positie van het slachtoffer.²⁴⁷ De brugfunctie van de Dienst Slachtofferonthaal komt goed tot uiting in de wijze waarop de justitieassistent van de Dienst Slachtofferonthaal (hierna: justitieassistent) wordt aangesteld.²⁴⁸ Het is de magistraat die belast is met het dossier die bij aanvang van, of gedurende de gerechtelijke procedure, zal oordelen of de tussenkomst van de Dienst nodig is. De justitieassistent wordt aan de hand van een schriftelijk verzoek gevat. In spoedeisende gevallen is een mondelinge aanstelling mogelijk en zal dit later door de magistraat schriftelijk worden bevestigd.²⁴⁹ In de omzendbrief van 12 november 2012 worden enkele criteria opgesomd die de magistraat in acht moet nemen bij de aanstelling.²⁵⁰ Enkel in specifieke gevallen kan de Dienst Slachtofferonthaal automatisch gevat worden zonder dat een magistraat moet tussenkomen. De tussenkomst is automatisch bij: opzettelijke misdrijven die de dood van het slachtoffer hebben veroorzaakt en de poging ertoe, onopzettelijke misdrijven die de dood van het slachtoffer tot gevolg hebben, verdachte overlijdens en de gevallen waarin uitdrukkelijk in de tussenkomst van de Dienst wordt voorzien.²⁵¹ In zeer uitzonderlijke omstandigheden kan de magistraat belast met het dossier toch beslissen om de Dienst Slachtofferonthaal niet te vatten. Een voorbeeld van dergelijke uitzonderlijke omstandigheden is de verdenking ten aanzien van één van de nabestaanden van een slachtoffer van doodslag.²⁵² Daarnaast kunnen slachtoffers of hun nabestaanden ook zelf

²⁴⁰ Z. DEMIR, “Beleidsnota Justitie en Handhaving 2019-2024”, <https://docs.vlaamsparlement.be/pfile?id=1498312> (consultatie op 5 april 2021).

²⁴¹ Team Justitie, “Beleidsverklaring 2.0 Justitie”, <https://usercontent.one/wp/www.teamjustitie.be/wp-content/uploads/2021/03/Beleidsverklaring-2.0.pdf> (consultatie op 5 april 2021).

²⁴² *Ibid.*

²⁴³ S. GIBENS, “Hoop op meer welzijn voor Justitie?”, *Juristenkrant* 2013, (13) 13.

²⁴⁴ Art. 2N Bijlage bij MB 23 juni 1999 tot vaststelling van de basisinstructies voor de justitiehuisen, *BS* 29 juni 1999.

²⁴⁵ A. KEEREMAN, “Justitiehuisen: op het snijpunt tussen justitie en welzijn”, *Juristenkrant* 2014, 8.

²⁴⁶ Art. 2 van de bijlage bij het Protocolakkoord 5 juni 2009 tussen de Staat, de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap, de Franse Gemeenschapscommissie en de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie inzake slachtofferzorg, *BS* 15 juli 2009 en S. VERHELST, *De rol van het slachtoffer in het straf(proces)recht*, Morsel, Intersentia, 2013, 139.

²⁴⁷ S. GOOSSENS, “De justitiehuisen op het kruispunt tussen justitie en welzijn” in P. TRAEST, A. VERHAGE, G. VERMEULEN (eds.), *Strafrecht en strafprocesrecht: doel of middel in een veranderde samenleving?*, Mechelen, Wolters Kluwer Belgium, 2017, (253) 265.

²⁴⁸ S. VERHELST, *De rol van het slachtoffer in het straf(proces)recht*, Morsel, Intersentia, 2013, 139.

²⁴⁹ Omz. nr. COL 16/2012 van het College van Procureurs-generaal bij de Hoven van Beroep betreffende het slachtofferonthaal op parketten en rechtbanken, 12 november 2012, 29-30.

²⁵⁰ *Ibid.*, 29.

²⁵¹ *Ibid.*

²⁵² *Ibid.*

de tussenkomst van de Dienst vragen. Als de slachtoffers of hun nabestaanden om deze tussenkomst verzoeken, moet de justitieassistent de magistraat hierover inlichten.²⁵³

81. Verder heeft de Dienst Slachtofferonthaal vier functies. Ten eerste heeft de Dienst een informatiefunctie:²⁵⁴ De justitieassistent moet het slachtoffer en zijn naaste familie informeren over de stand van het dossier en het verloop van de gerechtelijke procedure.²⁵⁵ Hij/zij geeft uitleg over de eventuele onderzoeksdaeden, de rechterlijke beslissing, de strafuitvoeringsmodaliteiten die aan de pleger worden toegekend en de rechten waarover het slachtoffer beschikt.²⁵⁶ Ten tweede beschikt de justitieassistent over een bijstandsfunctie waardoor hij/zij de slachtoffers bij de moeilijke fases van de gerechtelijke procedure zal ondersteunen. De slachtoffers worden voornamelijk bijgestaan bij de inzage in het strafdossier en bij de zittingen.²⁵⁷ De derde functie van de justitieassistent is om door te verwijzen. Indien nodig kan er doorverwezen worden naar gespecialiseerde diensten zoals psychologische hulp of juridische bijstand.²⁵⁸ De vierde functie heeft betrekking op het signaleren en sensibiliseren: de justitieassistent signaleert de eventuele problemen waar de slachtoffers mee te maken krijgen in hun contacten met de gerechtelijke overheid. Het is ook de justitieassistent die de magistraten en het personeel van de parketten en rechtbanken sensibiliseert voor de specifieke noden en rechten van slachtoffers.²⁵⁹

Uit de uiteenzetting hierboven, kan men concluderen dat de Dienst Slachtofferonthaal Justitie toegankelijker maakt voor slachtoffers. Bovendien werd de hulpverlening van de Dienst positief beoordeeld door het geïnterviewde slachtoffer.²⁶⁰

3.3 Risico-evaluatie ²⁶¹

82. Wanneer een slachtoffer aangifte doet bij de politie is dit meestal niet de eerste keer dat het geweld zich heeft voorgedaan. Door de drempel die de slachtoffers kunnen ervaren om naar de politie te stappen, is de situatie in bepaalde gevallen reeds in een verder gevorderde fase en hebben de feiten zich al meermaals voorgedaan.²⁶²

Politie en gerecht dienen dus snel en vastberaden op te treden door een goede inschatting te maken van de situatie zodat recidive en/of escalatie kan worden vermeden.²⁶³ Om dit te bewerkstelligen beschikt de politie en het gerecht over een tool voor de risico-evaluatie.

De risico-evaluatie probeert een situatie zo goed mogelijk in te schatten en de gevallen met een hoog risico op recidive en escalatie te herkennen, zodat men adequate maatregelen kan nemen om het risico in te perken.²⁶⁴ Het voornaamste belang van de tool is de veiligheid van het slachtoffer te garanderen door een inschatting te maken van het risico dat de dader zou

²⁵³ *Ibid.*, 30.

²⁵⁴ Art. 3*bis* V.T. Sv.

²⁵⁵ I. VANDERHOEVEN en V. DE SOUTER, "Nieuwe omzendbrieven inzake slachtofferbeleid", *Panopticon* 2013, (324) 325.

²⁵⁶ DEPARTEMENT GEZONDHEID, WELZIJN EN GEZIN, "Slachtofferonthaal", www.departementwvg.be/justitiehuisen/slachtoffer (consultatie op 7 april 2021).

²⁵⁷ I. VANDERHOEVEN en V. DE SOUTER, "Nieuwe omzendbrieven inzake slachtofferbeleid", *Panopticon* 2013, (324) 325.

²⁵⁸ S. VERHELST, *De rol van het slachtoffer in het straf(proces)recht*, Morsel, Intersentia, 2013, 142-143.

²⁵⁹ DEPARTEMENT GEZONDHEID, WELZIJN EN GEZIN, "Slachtofferonthaal", <https://www.departementwvg.be/justitiehuisen/slachtoffer> (consultatie op 7 april 2021).

²⁶⁰ X. (slachtoffer partnergeweld), interview door A. BRIONES SOLORZANO, K. DE COLVENAER, M. DE RUYSSER en K. VAN DER BORGHT, april 2021 (hierna: interview slachtoffer partnergeweld.).

²⁶¹ Zie modelformulier voor de risico-evaluatie in bijlage 1 van omzendbrief nr. COL 15/2020.

²⁶² Omz. nr. COL 4/2006 van het College van procureurs-generaal bij de Hoven van Beroep betreffende het strafrechtelijk beleid inzake partnergeweld, 1 maart 2006.

²⁶³ *Ibid.*

²⁶⁴ Omz. nr. COL 15/2020 van het College van procureurs-generaal bij de Hoven van Beroep betreffende Tool voor de risico-evaluatie, 26 juni 2020.

overgaan tot ernstige geweldsdelicten van het type (poging) doodslag op zijn (ex-)partner of de kinderen.²⁶⁵

83. Het instrument van de risico-evaluatie is gebaseerd op criminologisch onderzoek en somt een aantal hoge risicofactoren op die niet enkel betrekking hebben op de feiten maar ook op de context waarin ze plaatsvinden. Zo wordt het profiel van de verdachte, het profiel van het slachtoffer en de relatie tussen beiden geëvalueerd. Volgende factoren worden hier onder meer in aanmerking genomen: de intensivering van het geweld, de frequentie van het geweld, het uiten van doodsb bedreigingen, het isoleren van het slachtoffer en het plegen van geweld tegen huisdieren. Door rekening te houden met bovenstaande factoren kunnen de feiten in de juiste context worden geplaatst waardoor risicovolle situaties beter geïdentificeerd kunnen worden ongeacht de ernst van de reeds gepleegde feiten. Hierdoor kunnen situaties van partnergeweld met als ‘minder ernstig beschouwde feiten’ maar met ernstige risicofactoren toch worden opgemerkt door de politie.²⁶⁶ De risico-evaluatie heeft enkel tot doel de situatie in te schatten om gepaste maatregelen te nemen en wordt niet toegevoegd aan het strafdossier.²⁶⁷

84. De risico-evaluatie kan ertoe bijdragen dat situaties waarbij het slachtoffer zich aanmeldt voor lichtere feiten wordt weggestuurd en waarna er dan ernstige feiten of een escalatie plaatsvindt, worden vermeden.

3.5 Verplichte opleiding voor magistraten

85. De wet van 31 juli 2020 houdende diverse dringende bepalingen inzake justitie bepaalt dat magistraten een opleiding moeten volgen over seksueel en intrafamiliaal geweld. Bepaalde magistraten zoals bijvoorbeeld de rechters die zetelen in de raadkamer en de kamers van de correctionele rechtbank, maar ook de onderzoeksrechters, moeten een grondige opleiding volgen binnen het jaar na hun eerste aanwijzing.²⁶⁸ Hetzelfde geldt voor raadsheren die zetelen in bijvoorbeeld de correctionele kamers, de familiekamers en de jeugdkamers.²⁶⁹ Ook de leden van het Openbaar Ministerie die hun ambt uitoefenen bij de correctionele kamers, de kamer van inbeschuldigingstelling, de raadkamer en de strafuitvoeringsrechtbank dienen deze opleiding te volgen binnen het jaar na hun benoeming.²⁷⁰ Daarnaast is er ook een basisopleiding voorzien voor magistraten die benoemd worden bij een vreedegerecht, een politierechtbank, een rechtbank van eerste aanleg, een arbeidsrechtbank, een hof van beroep of een arbeidshof en die niet eerder deze opleiding hebben gevolgd. Zij hebben na hun benoeming twee jaar de tijd om de opleiding af te ronden.²⁷¹

86. Er werd bewust geopteerd voor de term intrafamiliaal geweld, zodat ook geweld tussen ex-partners en geweld ten aanzien van kinderen in de opleiding kon worden verwerkt.²⁷² Op het einde van de opleiding moeten de deelnemers in staat zijn om partnergeweld beter te herkennen en om gepast te reageren ten aanzien van daders, slachtoffers en getuigen.

²⁶⁵ Omz. nr. COL 20/2020 van het College van procureurs-generaal bij de Hoven van Beroep betreffende veralgemening van het herbezoek door de politiediensten in situaties van partnergeweld tijdens de coronacrisis, 3 december 2020, 6.

²⁶⁶ *Ibid.*, 5-6.

²⁶⁷ *Ibid.*, 9.

²⁶⁸ Art. 48 Wet 31 juli 2020 houdende diverse dringende bepalingen inzake justitie, *BS* 7 augustus 2020.

²⁶⁹ Art. 49 Wet 31 juli 2020 houdende diverse dringende bepalingen inzake justitie, *BS* 7 augustus 2020.

²⁷⁰ Art. 50, 2° Wet 31 juli 2020 *juncto* art. 51, 2° Wet 31 juli 2020 houdende diverse dringende bepalingen inzake justitie, *BS* 7 augustus 2020.

²⁷¹ Art. 52 Wet 31 juli 2020 houdende diverse dringende bepalingen inzake justitie, *BS* 7 augustus 2020.

²⁷² C. GOVAERT, “Basisopleiding seksueel en intrafamiliaal geweld verplicht voor bijna alle magistraten (DB Justitie, art. 48-53)”, <https://jura.kluwer.be/secure/documentview.aspx?id=k12451246> (consultatie op 24 maart 2021).

Bovendien zal er ook sneller een onderscheid gemaakt kunnen worden tussen partnergeweld en louter echtelijke ruzies.²⁷³

De opleiding wordt gegeven door het Instituut voor Gerechtelijke Opleidingen (hierna: IGO). Hoewel er vroeger twee dagen werden voorzien hebben gerechtelijke stagiairs nu nog maar één dag een verplichte opleiding over partnergeweld.²⁷⁴

87. Deze verplichting is alleen maar toe te juichen. Op deze manier krijgen de verschillende magistraten meer inzicht in de problematiek inzake partnergeweld en worden ze ook meer getraind in de gepaste aanpak van dergelijke situaties.

3.6 Hulplijn 1712

88. In 2011 werkte de Vlaamse regering een actieplan uit met betrekking tot de aanpak van geweld en misbruik. Eén van de kernpunten van dit actieplan betrof de oprichting van een meldpunt voor alle vormen van misbruik, geweld en kindermishandeling. Op 12 maart 2012 werd het ‘meldpunt misbruik, geweld en kindermishandeling’ of 1712 voor het eerst gebruikt.²⁷⁵ Door de invoering van 1712 werden alle aanspreekpunten, meldpunten en onthaalwerkingen van de vertrouwenscentra kindermishandeling (hierna: VK) en het CAW alsook het tijdelijk gsm-nummer voor geweld in gezagsrelaties onder één centraal telefoonnummer gebracht.²⁷⁶

89. Het meldpunt 1712 staat ter beschikking van alle burgers in eender welke hoedanigheid: zowel slachtoffers, plegers als personen die bezorgd zijn of vermoeden dat er een risicosituatie is, kunnen bij 1712 terecht. Bovendien is 1712 ook een toegangspoort voor minderjarigen.²⁷⁷ Het meldpunt behandelt elke melding over misbruik, geweld en kindermishandeling ongeacht de context en de aard van het geweld.²⁷⁸ De voornaamste taak van 1712 is informeren. De hulpverleners van 1712 geven eerst informatie over wat geweld en misbruik is en lichten nadien de werking van hulpverlening en justitie nader toe.²⁷⁹ Ze geven ook uitleg over de rechten van de slachtoffers en over hoe ze op geweldsituaties moeten reageren. Indien nodig kunnen de hulpverleners doorverwijzen naar andere diensten zoals het VK, het CAW, politie of justitie.²⁸⁰ Verder schatten de hulpverleners samen met de slachtoffers alle risico's van de situatie in en bespreken ze de acties die kunnen worden ondernomen. Het is het slachtoffer die het uiteindelijke beslissingsrecht heeft, 1712 mag dus niet zelf optreden. Enkel als het slachtoffer in een zeer gevaarlijke situatie verkeert, kan 1712 op eigen initiatief de politie inlichten.²⁸¹

90. Tot slot dient te worden opgemerkt dat er afgelopen jaar verschillende campagnes werden opgericht: naar aanleiding van de coronacrisis en de eerste lockdown lanceerde 1712 een postercampagne en animatie met tips over hoe men de escalatie van familiaal geweld kan vermijden. Daarnaast kwam ook de campagne over huiselijk geweld “*Bang om in uw kot te blijven?*” tot stand om de slachtoffers en personen betrokken bij huiselijk geweld aan te sporen

²⁷³ Verslag namens het Adviescomité voor gelijke kansen voor vrouwen en mannen uitgebracht door mevrouw de Bethune, *Parl.St.* Senaat 2019-20, nr. 7-123/1.

²⁷⁴ *Ibid.*

²⁷⁵ *Hand.* Kamer 2011-12, 4 oktober 2011, 21-22; H. BLOW, K. DE GROOF en L. SERRIEN, “1712: ‘meldpunt’ voor misbruik, geweld en kindermishandeling”, *Panopticon* 2013, (322) 322.

²⁷⁶ *Ibid.*

²⁷⁷ X, “Over 1712”, <https://1712.be/wat-doet-1712> (consultatie op 5 april 2021).

²⁷⁸ X, “Jaarrapport 1712”, <https://1712.be/Portals/1712volw/Files/nieuws/1712%20jaarrapport2020.pdf> (consultatie op 5 april 2021), 9.

²⁷⁹ H. BLOW, K. DE GROOF en L. SERRIEN, “1712: ‘meldpunt’ voor misbruik, geweld en kindermishandeling”, *Panopticon* 2013, (322) 323.

²⁸⁰ X, “Jaarrapport 1712”, <https://1712.be/Portals/1712volw/Files/nieuws/1712%20jaarrapport2020.pdf> (consultatie op 5 april 2021), 11.

²⁸¹ X, “Over 1712”, <https://1712.be/wat-doet-1712> (consultatie op 5 april 2021).

om 1712 te contacteren. Ook de openingsuren van 1712 werden verruimd: voortaan kan men tot 18u bellen i.p.v. 17u en is de chat beschikbaar tot 20u.²⁸² ²⁸³ Verder heeft 1712 in november 2020 een samenwerking met Twitter afgesloten: elke keer dat Twittergebruikers op zoek gaan naar informatie over geweld, misbruik en kindermishandeling, verschijnt het aanbod van 1712 als zoekresultaat.²⁸⁴ In december 2020 publiceerde de VRT zijn nieuwe beheersovereenkomst met de Vlaamse regering, waarbij werd afgesproken dat sindsdien het nummer 1712 wordt vermeld bij elke berichtgeving over misbruik, geweld of kindermishandeling.²⁸⁵

3.7 Maatregelen n.a.v. corona

91. Naar aanleiding van de coronacrisis werden enkele maatregelen genomen om intrafamiliaal geweld en meer specifiek partnergeweld tegen te gaan. Naast 1712 heeft het CAW zich ook ingezet om de slachtoffers van partnergeweld gedurende de coronacrisis bij te staan. Zo heeft het CAW (mee)gewerkt aan het codewoord masker 19, wat een goed initiatief is om tijdens de coronacrisis te kunnen ingrijpen in geval van partnergeweld.

In samenwerking met het Vlaams Apothekers Netwerk (VAN), heeft het CAW een systeem van het codewoord masker 19 uitgewerkt naar analogie met Spanje en Frankrijk. Naar aanleiding van de coronamaatregelen kunnen slachtoffers van partnergeweld moeilijker hulpverlening zoeken.²⁸⁶ Een van de weinige plekken waar men gedurende de coronacrisis naar toe kan zijn de essentiële winkels. Apotheken werden dan ook een geschikte plek bevonden voor dit systeem.²⁸⁷ Als een slachtoffer van partnergeweld naar de apotheek gaat en vraagt naar een ‘masker 19’ is dit het signaal voor de apotheker om hulp in te schakelen: de apotheker deelt het slachtoffer mee dat het masker niet in voorraad is en dat het gevraagde masker moet worden besteld. Het slachtoffer laat dan zijn/haar adres en telefoonnummer achter zodat de apotheker het slachtoffer kan waarschuwen wanneer zijn bestelling er is.²⁸⁸ De apotheker contacteert op zijn beurt het CAW. Uiteindelijk is het het CAW dat de situatie inschat en indien nodig de politie belt. Als er echt een dreigend gevaar is, zal de apotheker niet wachten op het CAW en neemt hij zelf contact op met de politie.²⁸⁹

92. De huidige gezondheids crisis en de opeenvolgende lockdown situaties hebben eveneens als potentieel effect dat de toegang tot hulpverlenende instanties en de mogelijkheid om afstand te nemen van de huiselijke situatie moeilijker wordt. Daarom werd op het niveau van Justitie het herbezoek geïntegreerd in de aanpak tegen partnergeweld.²⁹⁰

Dit impliceert dat de politiedienst die een aanvankelijk proces-verbaal heeft opgesteld inzake feiten van intrafamiliaal geweld opnieuw contact opneemt met het slachtoffer. Het herbezoek neemt de vorm aan van een bijkomend verhoor. Het doel van dit verhoor is tweeledig: ten eerste zal de politie tijdens het verhoor alle relevante elementen verzamelen om een inschatting te

²⁸² 1712 is van maandag tot vrijdag telefonisch bereikbaar van 9u tot 18u. Via chat kan men contact opnemen van maandag tot donderdag van 13u tot 20u.

²⁸³ X, “Jaarrapport 1712”, <https://1712.be/Portals/1712/volvw/Files/nieuws/1712%20jaarrapport2020.pdf> (consultatie op 5 april 2021), 12-13.

²⁸⁴ CVET, “Twitter toont vanaf nu aanbod van hulplijn 1712 bij tweets over geweld”, www.standaard.be/cnt/dmf20201125_91828969 (consultatie op 5 april 2021).

²⁸⁵ VLAAMSE GEMEENSCHAP en VRT, “Beheersovereenkomst tussen de Vlaamse Gemeenschap en de Vlaamse Radio- en Televisieomroeporganisatie 2020-2025”, <https://docs.vlaamsparl.be/pfile?id=1498312> (consultatie op 5 april 2021).

²⁸⁶ *Vr. en Antw.* VI. Parl. 2020-21, 30 maart 2021, 2625; Y. VERBERCKMOES, “Huiselijk geweld detecteren via codewoord: krijgt ook België zijn ‘Masker 19’?”, www.demorgen.be/nieuws/huiselijk-geweld-detecteren-via-codewoord-krijgt-ook-belgie-zijn-masker-19-b775d4ee/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F (consultatie op 5 april 2021).

²⁸⁷ *Ibid.*

²⁸⁸ X, “CAW stelt expertise over huiselijk geweld ter beschikking van apothekers”, www.caw.be/wat-beweegt-er/nieuws/huiselijk-geweld-apothekers/ (consultatie op 5 april 2021).

²⁸⁹ *Ibid.*

²⁹⁰ *Ibid.*, 6.

kunnen maken van de huidige situatie. Ten tweede wordt aan het slachtoffer verduidelijkt dat de politiedienst alsook de hulpverleningsinstanties beschikbaar blijven tijdens de coronacrisis.²⁹¹

93. Het toepassingsgebied bevat alle situaties van partnergeweld waarin de fysieke en/of seksuele integriteit van het slachtoffer werden aangetast, feiten van belaging en bedreiging en alle feiten waarbij het parket volgens de richtlijnen onmiddellijk in kennis dient te worden gesteld.²⁹² Het herbezoek gebeurt ten laatste twee maanden na de vaststelling of aangifte van de feiten. Ook situaties van voor de inwerkingtreding van deze maatregel kunnen door middel van het herbezoek worden opgevolgd.²⁹³ Deze maatregel kan er dus toe bijdragen dat de bereikbaarheid van de hulpverlenende instanties voor de slachtoffers optimaal blijft en dat zij hiervan ook op de hoogte zijn.

3.8 Vluchthuizen

94. Naast opvangtehuizen kunnen slachtoffers van partnergeweld ook terecht in vluchthuizen. Deze werden voor het eerst opgericht in 1978.²⁹⁴ Vlaanderen bevat slechts een beperkt aantal vluchthuizen. Het grootste verschil tussen beiden is dat het adres van vluchthuizen anoniem is. Dit is noodzakelijk, omdat slachtoffers die hier terechtkomen vaak zwaar en langdurig geweld hebben ondergaan.²⁹⁵ Enkel het telefoonnummer van vluchthuizen is terug te vinden. Vaak verwijst de politie de slachtoffers door.²⁹⁶ Zowel mannelijke als vrouwelijke slachtoffers van partnergeweld en hun kinderen worden hier opgevangen.²⁹⁷ Voor mannen wordt in deze mogelijkheid voorzien sinds 2015. In dit jaar werd namelijk het eerste vluchthuis voor mannen opgericht. Hier stelde zich echter een probleem met betrekking tot de hulpverlening. Er was namelijk geen permanente hulpverlening aanwezig gelet op de verschillende locaties van het Samhuis en het vluchthuis voor vrouwen.²⁹⁸ Mannelijke slachtoffers kunnen ondertussen op een aantal locaties ook terecht in een vluchthuis.²⁹⁹

95. Bovendien zijn vluchthuizen erg prijzig. Zo betaalt een vrouw zonder kinderen 945 euro voor een maand. Indien ze twee kinderen heeft, verdubbelt dit bedrag bijna.³⁰⁰ Een tussenkomst van het OCMW is wel mogelijk, maar er zal steeds een bedrag verschuldigd zijn.

96. Vluchthuizen zijn zeer belangrijk in de strijd tegen partnergeweld. Hun geheim adres zorgt er namelijk voor dat het slachtoffer tijdelijk veilig is. Gelet op het beperkt aantal plaatsen zijn de toegangscriteria tot een vluchthuis zeer streng. De slachtoffers die hier aankloppen hebben meestal zeer zwaar geweld meegemaakt, waardoor een anonieme verblijfplaats noodzakelijk is.³⁰¹

²⁹¹ *Ibid.*, 5.

²⁹² *Ibid.*, 4.

²⁹³ *Ibid.*, 6.

²⁹⁴ P. FRANCK, “‘Hoezo samenwerken?’ Multidisciplinaire aanpak van politie, parket en hulpverlening bij partnergeweld”, *Orde dag* 2008, (47) 47.

²⁹⁵ K. DE GROOF, “Kansen en knelpunten in de samenwerking van politie, justitie en hulpverlening”, *Orde dag* 2008, (33) 34.

²⁹⁶ *Vr. en Antw. VI.Parl.*, Vr. nr. 265, 30 januari 2020, (S. WOUTERS, antw. W. BEKE).

²⁹⁷ P. FRANCK, “‘Hoezo samenwerken?’ Multidisciplinaire aanpak van politie, parket en hulpverlening bij partnergeweld”, *Orde dag* 2008, (47) 47.

²⁹⁸ *Vr. en Antw. VI.Parl.*, Vr. nr. 349, 21 februari 2020, (K. VERHEYEN, antw. W. BEKE).

²⁹⁹ *Vr. en Antw. VI.Parl.*, Vr. nr. 268, 31 januari 2020, (M. VEYS, antw. W. BEKE).

³⁰⁰ *Vr. en Antw. VI.Parl.*, Vr. nr. 265, 30 januari 2020, (S. WOUTERS, antw. W. BEKE).

³⁰¹ E. VAN HEUVERZWYN, “CAW Oost-Vlaanderen: ‘Huisartsen en medische diensten zouden meer kunnen doen tegen geweld binnen het gezin’”, www.vrt.be/vrtnews/nl/2020/11/20/caw-oost-vlaanderen-huisartsen-en-medische-diensten-zouden-meer/ (consultatie op 17 april 2021).

Hoofdstuk 4: Aanbevelingen

97. In deze paper werd duidelijk dat het beleid inzake partnergeweld zeker niet alleen lacunes en pijnpunten vertoont, maar dat er ook heel wat positieve maatregelen werden genomen. Desalniettemin is het naar onze mening opportuun om deze paper af te sluiten met enkele algemene (beleids)aanbevelingen. Onzes inziens passen deze aanbevelingen binnen één van de algemene doelstellingen van de Hoge Raad voor de Justitie, namelijk om de relatie tussen de burger en justitie te verbeteren.³⁰² Via deze weg kan de aanpak van partnergeweld hopelijk slachtoffervriendelijker worden gemaakt en kan de drempel tot Justitie enigszins worden verlaagd.

98. Een eerste aanbeveling betreft de nood aan sensibilisering, aangezien het taboe omtrent partnergeweld nog te groot is. Door een grotere bewustwording kan het schaamtegevoel worden verlaagd en kunnen slachtoffers eenvoudiger de weg vinden tot de bestaande hulpdiensten, wat drempelverlagend werkt.³⁰³ Hierbij is het belangrijk om alle doelgroepen te sensibiliseren en informeren: niet enkel slachtoffers, maar ook daders en de maatschappij in het algemeen. Op deze manier wordt ook de drempel verlaagd voor eventuele getuigen (familieleden, vrienden, burens,...) van het geweld, die er nog te vaak voor kiezen om te (blijven) zwijgen of niet weten waar ze terecht kunnen.³⁰⁴ Bij de sensibilisering moet men tevens aandacht hebben voor mannelijke slachtoffers, aangezien het taboe voor hen nog groter is.³⁰⁵ Sensibiliseringscampagnes focussen namelijk nog te hard op de traditionele doelgroepen en worden ook nauwelijks geëvalueerd.³⁰⁶ Daarnaast dient elke doelgroep betrokken te worden bij het proces: op deze manier kunnen andere actoren in de samenleving, zoals medische diensten, een grotere rol spelen in de aanpak tegen partnergeweld. Huisartsen zouden er bijvoorbeeld voor kunnen zorgen dat er meer aangiftes gebeuren door hun patiënten wanneer ze slachtoffer werden van geweld. Dit is eventueel ook mogelijk via doorverwijzing.³⁰⁷

99. Daarnaast moet de samenwerking tussen de verschillende hulpdiensten en Justitie vlotter en beter verlopen.³⁰⁸ Omwille van de positieve werking van FJC's is het dan ook aanbevolen om meer vormen van multidisciplinaire samenwerking en ketenaanpak in te voeren. Bovendien is het aangewezen om meer FJC's op te richten en uit te breiden over heel België. Ook de werking van 1712 kan beter. Dit meldpunt heeft geen algemene interventiebevoegdheid, terwijl het juist aangewezen zou zijn om de hulpverleningsketen zo kort mogelijk te houden.³⁰⁹ Als 1712 meer bevoegdheden zou hebben, zou het slachtoffer niet alleen sneller toegang krijgen tot de hulpdiensten maar ook tot Justitie. Bovendien zou 1712 te allen tijde beschikbaar moeten zijn zodat het slachtoffer hier altijd een beroep op kan doen aangezien intrafamiliaal geweld geen weekends, feestdagen of werkuren kent. Uit één van de interviews bleek ook dat de snelheid van de ketenaanpak soms nog beter kan. Slachtoffers worden soms laattijdig gecontacteerd, waardoor ook de opvolging en (psychologische) hulpverlening langer op zich laat wachten. Dit heeft ook een impact op de start van het verwerkingsproces.³¹⁰

³⁰² R. BOONE, "De Hoge Raad voor de Justitie is geen syndicaat van de magistratuur", *Juristenkrant* 2013, (8) 9.

³⁰³ Verslag Intrafamiliaal geweld, in het bijzonder tegen vrouwen en kinderen, *Parl.St.* Kamer 2020-21, nr. 1844/001, 62.

³⁰⁴ *Ibid.*, 116.

³⁰⁵ Interview casusregisseur FJC.

³⁰⁶ Verslag Intrafamiliaal geweld, in het bijzonder tegen vrouwen en kinderen, *Parl.St.* Kamer 2020-21, nr. 1844/001, 11.

³⁰⁷ E. VAN HEUVERZWYN, "CAW Oost-Vlaanderen: "Huisartsen en medische diensten zouden meer kunnen doen tegen geweld binnen het gezin"", www.vrt.be/vrtnws/nl/2020/11/20/caw-oost-vlaanderen-huisartsen-en-medische-diensten-zouden-meer/ (consultatie op 17 april 2021).

³⁰⁸ *Ibid.*, 51.

³⁰⁹ H. BLOW, K. DE GROOF en L. SERRIEN, "1712: 'meldpunt' voor misbruik, geweld en kindermishandeling", *Panopticon* 2013, (322) 323.

³¹⁰ Interview slachtoffer partnergeweld.

100. Bij het schrijven van deze paper viel tevens het gebrek aan actuele cijfers en statistieken op. Hierdoor is het moeilijk om een volledig beeld te kunnen geven van de problematiek in onze samenleving, en kan er geen effectief beleid worden gevoerd. Hiernaast moet er meer onderzoek worden verricht naar partnergeweld en intrafamiliaal geweld in het algemeen.

101. Een andere aanbeveling heeft betrekking op de opleiding van de politie. Reeds in 2006 werd een lacune in de politiescholen vastgesteld: er werd te weinig aandacht besteed aan de problematiek van partnergeweld, met een te geringe kennis van dit fenomeen en een gebrek aan inzicht in hoe deze feiten moeten worden vastgesteld en geregistreerd als gevolg.³¹¹ Een grondige kennis is echter cruciaal voor de sensibilisering.³¹² Ook recenter keerde deze opmerking terug.³¹³ Bovendien worden bepaalde slachtoffers nog steeds niet serieus genomen of naar huis gestuurd³¹⁴, wat de drempel nog eens verhoogt. Het is bijgevolg aanbevolen om zowel in de basisopleiding als in de bijscholing de kennis van allerlei vormen van partnergeweld op te nemen³¹⁵, en om in het algemeen in meer (verplichte) en grondige opleidingen te voorzien om de expertise van de politieambtenaren te vergroten en de opvang van slachtoffers te verbeteren. Deze opleiding kan multidisciplinair georganiseerd worden zodat alle betrokken actoren met elkaar in contact kunnen komen.³¹⁶

102. Een laatste aandachtspunt situeert zich op het niveau van de bestraffing. Aangezien verdovende middelen vaak (mede) aan de basis liggen van het geweld, is het aangewezen om deze onderliggende problematieken niet uit het oog te verliezen. Indien er sprake is van een drank- of drugsverslaving is het belangrijk om dit probleem te behandelen, zodat het slachtoffer en de maatschappij op een optimale wijze worden beschermd, en zodat recidive kan worden vermeden. Hier halen zowel dader als slachtoffer meer ‘voordeel’ uit. De behandeling kan worden bereikt door het opleggen van probatievoorwaarden, indien de gerechtelijke antecedenten dit tenminste niet verhinderen.³¹⁷ Eventueel zou ook de opgelegde behandeling soelaas kunnen bieden, indien er ernstige psychische, medische of sociale stoornissen voorhanden zijn en de dader een gevaar vormt voor de maatschappij.³¹⁸

103. Het is tevens belangrijk om aandacht te hebben voor de dynamiek binnen de partnerrelatie of het gezin. Partnergeweld is immers vaak een dynamiek tussen de partners: in meer dan 80% van de gevallen is het geweld wederzijds.³¹⁹ In deze situaties is het behulpzaam om meer in te zetten op partnertherapie, of therapie voor het gezin als geheel.

104. Tot slot is een laagdrempelige ‘plegeraanpak’ welgekomen. Indien (potentiële) daders van partnergeweld op een laagdrempelige manier ergens terecht kunnen, kan het geweld in bepaalde gevallen vermeden worden. Via deze weg kan er beter ingezet worden op de daderproblematiek, wat natuurlijk ook in het voordeel is van (potentiële) slachtoffers.

³¹¹ VAST COMITE P, “De politieaanpak van partnergeweld”, <https://comitep.be/document/cahiers/Cahier%209%20-%20De%20politieaanpak%20van%20partnergeweld.pdf> (consultatie op 15 april 2021), 83.

³¹² *Ibid.*, 94.

³¹³ X, “Nationaal actieplan ter bestrijding van alle vormen van gendergerelateerd geweld (2015-2019)”, https://igvm-iefh.belgium.be/sites/default/files/nap_2015-2019.pdf (consultatie op 15 april 2021), 16; Verslag Intrafamiliaal geweld, in het bijzonder tegen vrouwen en kinderen, *Parl.St.* Kamer 2020-21, nr. 1844/001, 23.

³¹⁴ D. WYCKMANS en S. REGGERS, “Family Justice Center Limburg wil kort op de bal spelen bij intrafamiliaal geweld”, *Panopticron* 2018, (159) 160; Interview casusregisseur FJC.

³¹⁵ X, “Nationaal actieplan ter bestrijding van alle vormen van gendergerelateerd geweld (2015-2019)”, https://igvm-iefh.belgium.be/sites/default/files/nap_2015-2019.pdf (consultatie op 15 april 2021), 17.

³¹⁶ Verslag Intrafamiliaal geweld, in het bijzonder tegen vrouwen en kinderen, *Parl.St.* Kamer 2020-21, nr. 1844/001, 172.

³¹⁷ J. ROZIE en D. VANDERMEERSCH, “De spiegelstraf herontdekt: een nieuw wapen in de strijd tegen de ineffectiviteit van de bestraffing?”, *RW* 2016, (243) 249.

³¹⁸ J. ROZIE, “Naar de vrijheidsstraf als ultimum remedium: een weg bezaaid met wolfjizers en schietgeweren”, *NC* 2015, (1) 12.

³¹⁹ Interview casusregisseur FJC.

Daarenboven is het aangewezen om in het algemeen sterk in te zetten op preventie en het herkennen van de signalen van partnergeweld. Enkel op deze manier kan het probleem bij de wortels worden gevat.

Besluit

105. Het opzet van deze paper was een antwoord te formuleren op de vragen: “*Hoe is het strafrechtelijk kader aangaande intrafamiliaal geweld, en meer specifiek partnergeweld, geregeld in België?*” en “*Welke drempels zijn er nog aanwezig voor slachtoffers en hoe kunnen we hier aan tegemoet komen?*”. Wat betreft het strafrechtelijk kader zijn er de laatste jaren verschillende initiatieven in het leven geroepen om tegemoet te komen aan de specifieke situatie van partnergeweld, zoals onder meer de invoering van het tijdelijk huisverbod. De wettelijke regeling op zich volstaat niet om de problematiek aan te pakken. Er werden dan ook bijkomende maatregelen genomen zoals de invoering van de hulplijn 1712, de ketenaanpak en de risico-evaluatie van daders. Ondanks deze inspanningen blijven er echter zaken voor verbetering vatbaar. Zo nemen de vooropgestelde hervormingen niet weg dat er vandaag de dag nog steeds een lacune is in art. 410 Sw. met betrekking tot de verzwarende omstandigheden. Ook het gebrek aan erkenning van psychisch geweld blijft een gemis. Hieruit volgt dat deze vorm van geweld vaak wordt uitgesloten van de wet.

106. Met betrekking tot de tweede onderzoeksvraag kan gesteld worden dat, ondanks alle pogingen tot sensibilisering, er nog steeds een taboe heerst rond partnergeweld. Zo is er een lage aangiftebereidheid onder slachtoffers. Dit komt zowel door angst in hoofde van het slachtoffer, als door een gebrek aan kennis over de hulpverleningsdiensten. De rol van de huisarts hierin blijft ook een gemiste kans. Ook de onpersoonlijke communicatie in onder andere de brieven blijft een heikel punt. Een uitbreiding van de ketenaanpak en een persoonlijker aanpak van de slachtoffers kunnen hier bijvoorbeeld toe bijdragen.

107. Partnergeweld blijft een groot maatschappelijk probleem waarvoor een multidisciplinaire benadering noodzakelijk is. Het dynamisch karakter van deze problematiek vereist een evolutieve aanpak, waarbij voortdurend aan de noden van de samenleving moet worden tegemoet gekomen.

Concluderend kan worden gesteld dat we op de goede weg zijn, maar het einde is (jammer genoeg) nog niet in zicht.

Bibliografie

RECHTSLEER

- AERTSEN, I., “Evoluties in het slachtofferbeleid 2000-2020”, *Panopticon* 2020, 328-344.
- ARNOU, P., “De Wet op het partnergeweld”, *T.Strafr.* 2002, 276-287.
- BERTELOOT, K., TAEYMANS, M. en LECLERCQ, I., “Eergerelateerd geweld: een nieuwe uitdaging voor justitie”, *Panopticon* 2012, 284-288.
- BLOW, H., DE GROOF, K. en SERRIEN, L., “1712: ‘meldpunt’ voor misbruik, geweld en kindermishandeling”, *Panopticon* 2013, 322-323.

- BRUGGEMAN, W., “Intrafamiliaal geweld - Commentaar”, in X. (eds.), *Postal Memorialis. Lexicon strafrecht, strafvordering en bijzondere wetten*, Mechelen, Kluwer, losbl.
- BRUGGEMAN, W., en BECKERS, E., “Intrafamiliaal geweld: tussen droom en werkelijkheid”, *Orde dag* 2008, 3-10.
- DECLERCK, C., “Covid-19 en het familierecht. Als ik kon toveren, kwam alles voor elkaar”, *T.Fam.* 2020, 158-161.
- DECOUNE, S., “Intrafamiliaal geweld: een nutteloos concept”, *Tijdschrift Klinische Psychologie* 2006, 141-146.
- DE DEKEN, L., PAS, L., HILLEMANS, K., CORNELIS, E. en VAN ROYEN, P., “Detectie van partnergeweld: een aanbeveling voor de huisarts”, *Huisarts Nu* 2010, 57-63.
- DE GROOF, K., “Kansen en knelpunten in de samenwerking van politie, justitie en hulpverlening”, *Orde dag* 2008, 33-40.
- DE HERDT, J., *Fysiek interpersoonlijk geweld*, Mortsel, Intersentia, 2014, 922 p.
- DE JONGHE, I., *Jeugd –en strafrecht*, Mortsel, Intersentia, 2012, 299 p.
- DE NAUW, A. en DERUYCK, F., *Overzicht van het Belgisch algemeen strafrecht*, Brugge, die Keure, 2017, 242 p.
- DE RUITER C. en VAN POL, P., “Mythen over conflictscheidingen: een onderzoek naar de kennis van juridische en sociale professionals”, *Family & Law* 2017, DOI: 10.5553/FenR/000032.
- DOUCHY-LOUDOT, M. en SEBAG, L., “Fasc. 1400: Violences conjugales”, *JCI. Procédure civile* 2021.
- DOUGLAS, H. en FITZGERALD, R., “Strangulation, Domestic violence and the Legal response”, *Sydney Law Review* 2014.
- DUPARC, C., “Une nouvelle loi visant à protéger (entre autres) les victimes de violences conjugales”, *La Semaine Juridique Edition Générale n°39* 2020.
- EDWARDS, S., “The strangulation of female partners”, *Crim.L.R.* 2015, 949-966.
- EUROPEAN UNION AGENCY FOR FUNDAMENTAL RIGHTS, *Geweld tegen vrouwen: een Europese enquête. Resultaten in het kort*, Luxemburg, Bureau voor Publicaties van de Europese Unie, 2014, 48 p.
- FRANCK, P., “‘Hoezo samenwerken?’ Multidisciplinaire aanpak van politie, parket en hulpverlening bij partnergeweld”, *Orde dag* 2008, 47-56.
- FRANCK, P., “VEILIG THUIS: multidisciplinaire aanpak van intrafamiliaal geweld en kindermishandeling onder één dak”, *TMD* 2018, 45-58.
- FRANCK, P. en WYCKMANS, D., “Family Justice Centers: de aanpak van intrafamiliaal geweld herinrichten vanuit het perspectief van de cliënt”, *Panopticon* 2016, 382-386.
- GIBENS, S., “Hoop op meer welzijn voor Justitie?”, *Juristenkrant* 2013, 13.
- GOOSSENS, S., “De justitiehuisen op het kruispunt tussen justitie en welzijn” in P. TRAEST, A. VERHAGE, G. VERMEULEN, *Strafrecht en strafprocesrecht: doel of middel in een veranderde samenleving?*, Mechelen, Wolters Kluwer Belgium, 2017, 253-269.
- JANSSEN, J., LÜNNEMANN, K., D’HAESE, W., en GROENEN, A., “Intrafamiliaal geweld”, *Cahiers Politiestudies* 2019-2, 13-31.
- KEEREMAN, A., “Justitiehuisen: op het snijpunt tussen justitie en welzijn”, *Juristenkrant* 2014, 8-9.
- KEYGNAERT, I. en VANDEVIVER, C., *Relaties, stress en agressie in tijden van corona in België: voornaamste bevindingen over de eerste vier weken van de coronamaatregelen*, Gent, ICRH Belgium, 2020, 9 p.
- LAMARCHE, M., “L’enser familial des violences conjugales pavé de bonnes intentions du législateur”, *Revue Droit de la famille n°10* 2020.

- LANCKSWEEERDT, E., “Waar zorg en recht elkaar ontmoeten. De multidisciplinaire aanpak van scheidingsconflicten”, *T.Fam.* 2019, 184-201.
- LO FO WONG, S., WESTER, F., MOL, S., ROMKENS, R., HEZEMANS, D., LAGRO-JANSSEN, T., “Mishandelde vrouwen over onthulling aan de huisarts: praten helpt echt”, *H&W* 2009, 122-129.
- MARLIER, G., *Familie in het straf- en strafprocesrecht*, Mechelen, Kluwer, 2018, 904 p.
- PIETERS, J., ITALIANO, P., OFFERMANS, A-M, en HELLEMANS, S., *Ervaringen van vrouwen en mannen met psychologisch, fysiek en seksueel geweld*, Brussel, IGVM, 2010, 240 p.
- PILLEBOUT, J.-F., “Synthèse – Pacte civil de solidarité”, *JCI. Notarial Formulaire* 2020.
- PROSMAN, G.-J., LO FO WONG, S., BULTE, E. en LAGRO-JANSSEN, A., “Zorggebruik van vrouwen die slachtoffer zijn van partnergeweld”, *H&W* 2013, 258-262.
- ROZIE, J. “Naar de vrijheidsstraf als ultimum remedium: een weg bezaaid met wolfjizers en schietgeweren”, *NC* 2015, 1-14.
- ROZIE, J. en VANDERMEERSCH, D., “De spiegelstraf herontdekt: een nieuw wapen in de strijd tegen de ineffectiviteit van de bestraffing?”, *RW* 2016, 243-257.
- ROZIE, J., VANDERMEERSCH, D. en DE HERDT, J., m.m.v. DEBAUCHE, M en TAEYMANS, M., *Naar een nieuw Strafwetboek? Het voorstel van de Commissie tot Hervorming van het Strafrecht*, Brugge, die Keure / la Charte, 2019, 610 p.
- ROZIE, J. en CLAES, L., “Hoe coronaproof is het bijzonder strafrecht?”, *NC* 2020, 219-235.
- SIMMONS, S.B, KNIGHT, K.E en MENARD, S., “Long-term consequences of intimate partner abuse on physical health, emotional well-being and problem behaviors”, *Journal of Interpersonal violence* 2018, 539-570.
- STALS, I., “Nieuwe richtlijnen, nieuwe uitdagingen”, *Orde dag* 2008, 19-32.
- STEVENS, L., “Slagen en verwondingen tussen (ex-)partners”, *Comm. Strafr.* 2003, 197-209.
- TEN VOORDE, J., “Cultureel verweer in het strafrecht. Eerwraak en daaraan gerelateerde strafzaken” in S. RUTTEN, E. RAMAKERS en M. LENAERTS (eds.), *Recht in een multiculturele samenleving*, Mortsel, Intersentia, 2018, 175-204.
- VANDENBERGHE, M., “De Raad voor Vreemdelingenbetwistingen en de al dan niet toekenning van de vluchtelingenstatus aan kwetsbare asielzoekers met een gendergerelateerde asielclaim”, *T.Vreemd.* 2016, 326-351.
- VAN DEN EEDEN, E., “Partnergeweld: enkele burgerrechtelijke aspecten”, *Orde dag* 2008, 63-72.
- VANDERHOEVEN, I., en DE SOUTER, V., “Nieuwe omzendbrieven inzake slachtofferbeleid”, *Panopticon* 2013, 324-327.
- VAN DER VALK, P., “Strafrecht en huiselijk geweld”, *Justitiële verkenningen* 2010, 62-75.
- VERHELST, S., *De rol van het slachtoffer in het straf(proces)recht*, Mortsel, Intersentia, 2013, 711p.
- VERSCHUERE, B. en HERMANS, K., *Welzijn in Vlaanderen: beleid, bestuurlijke organisatie en uitdagingen*, Brugge, die Keure, 2020, 256p.
- VERSCHUEREN, C., “De wet van 24 november 1997 ertoe strekkende het geweld tussen partners tegen te gaan: een schoolvoorbeeld van hedendaagse wetgeving?” *RW* 1998-99, 1059-1079.
- VERSWEYVELT, A-S., PUT, J., OPGENHAFFEN, T. en VAN DER STRAETE, I., *Beroepsgeheim en hulpverlening*, Brugge, die Keure, 2018, 368 p.
- WYCKMANS, D en REGGERS, S., “Family Justice Center Limburg wil kort op de bal spelen bij intrafamiliaal geweld”, *Panopticon* 2018, 159-162.

ONLINE BRONNEN

- CVET, “Twitter toont vanaf nu aanbod van hulplijn 1712 bij tweets over geweld”, www.standaard.be/cnt/dmf20201125_91828969 (consultatie op 5 april 2021).
- DEPARTEMENT GEZONDHEID, WELZIJN EN GEZIN, “Slachtofferonthaal”, www.departementwvg.be/justitiehuizen/slachtoffer (consultatie op 7 april 2021).
- DEMIR, Z., “Beleidsnota Justitie en Handhaving 2019-2024”, <https://docs.vlaamsparlement.be/pfile?id=1498312> (consultatie op 5 april 2021).
- DERKINDEREN, T., “Dertiger staat terecht voor geweld en diefstal bij (ex-)partner”, www.gva.be/cnt/dmf20210224_94878201 (consultatie op 20 maart 2021).
- DE VISCH, K., “Tegen een stereotype kijk op partnergeweld”, www.mensenkennis.be/category/relaties/page/2/ (consultatie op 25 maart 2021).
- DISTEXHE, A., LEPRINCE, L., “Intrafamiliaal geweld in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest tijdens de lockdownperiode”, <https://bps-bpv.brussels/sites/default/files/2020-07/Focus1-Intrafamiliaalgeweldtijdensdelockdown.pdf> (consultatie op 7 april 2021).
- FEDERALE POLITIE, “Politieële criminaliteitsstatistieken België van 2000 tot eerste semester 2020”, www.stat.policefederale.be/assets/pdf/crimestat/nationaal/rapport_2020_trim2_nat_belgie_nl.pdf (consultatie op 24 maart 2021).
- GOVAERT, C., “Basisopleiding seksueel en intrafamiliaal geweld verplicht voor bijna alle magistraten (DB Justitie, art. 48-53)”, <https://jura.kluwer.be/secure/documentview.aspx?id=k12451246> (consultatie op 24 maart 2021).
- INSTITUUT VOOR DE GELIJKHEID VAN VROUWEN EN MANNEN, “Stop geweld: nationaal actieplan ter bestrijding van alle vormen van gendergerelateerd geweld 2015-2019”, https://igvm-iefh.belgium.be/nl/publicaties/nationaal_actieplan_ter_bestrijding_van_alle_vormen_van_gendergerelateerd_geweld_2015#:~:text=Via%20het%20nationaal%20actieplan%20ter,bijzonder%20aandacht%20aan%20seksueel%20geweld (consultatie op 1 april 2021).
- INSTITUUT VOOR DE GELIJKHEID VAN VROUWEN EN MANNEN en DV@WorkNet, “Nationale enquête over de impact van partnergeweld op werk, werknemers en werkplekken in België”, https://igvm-iefh.belgium.be/sites/default/files/rapport_def_nl.pdf (consultatie op 27 maart 2021).
- JANSSENS, E. en MOONS, N., “Ook advocaten spelen een rol in strijd tegen partner- en seksueel geweld”, <https://advocaat.be/nieuws/nieuws/ook-advocaten-spelen-een-rol-in-strijd-tegen-partn> (consultatie op 11 maart 2021).
- KEYGNAERT, I., GILLES, C., en ROELENS, K., “Handleiding basisvorming over intrafamiliaal en seksueel geweld voor zorgverleners in Belgische ziekenhuizen”, <https://core.ac.uk/download/pdf/55904308.pdf> (consultatie op 7 april 2021).
- MICHAUX, A., “Gewest maakt vijf miljoen euro vrij om twee vluchthuizen te bouwen: “De vraag overstijgt het aanbod, dus extra plaatsen zijn zeker welkom””, www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20210219_93908833 (consultatie op 6 april 2021).
- OM, “Opening gerechtelijk jaar 2020-2021 – 1 september 2020”, www.ommp.be/sites/default/files/u147/2020_deel_2_4_om_en_seksueel_geweld_en_ifg.pdf (consultatie op 4 april 2020).
- TEAM JUSTITIE, “Beleidsverklaring 2.0 Justitie”, <https://usercontent.one/wp/www.teamjustitie.be/wp-content/uploads/2021/03/Beleidsverklaring-2.0.pdf> (consultatie op 20 maart 2021).

- VAN DE SANDE, S., “Alcoholverslaafde probeert vriendin te wurgen”, www.gva.be/cnt/dmf20210218_96038954 (consultatie op 20 maart 2021).
- VAN HEUVERZWYN, E., “CAW Oost-Vlaanderen: “Huisartsen en medische diensten zouden meer kunnen doen tegen geweld binnen het gezin””, www.vrt.be/vrtnws/nl/2020/11/20/caw-oost-vlaanderen-huisartsen-en-medische-diensten-zouden-meer/ (consultatie op 17 april 2021).
- VAST COMITE P, “De politieaanpak van partnergeweld”, <https://comitep.be/document/cahiers/Cahier%209%20-%20De%20politieaanpak%20van%20partnergeweld.pdf> (consultatie op 15 april 2021).
- VERBERCKMOES, Y., “Huiselijk geweld detecteren via codewoord: krijgt ook België zijn - ‘Masker 19?’”, www.demorgen.be/nieuws/huiselijk-geweld-detecteren-via-codewoord-krijgt-ook-belgie-zijn-masker-19~b775d4ee/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F (consultatie op 5 april 2021).
- VLAAMSE GEMEENSCHAP en VRT, “Beheersovereenkomst tussen de Vlaamse Gemeenschap en de Vlaamse Radio- en Televisieomroeporganisatie 2020-2025”, <https://docs.vlaamsparlement.be/pfile?id=1498312> (consultatie op 5 april 2021).
- VZW ZIJN, VIVA-SVV, ZIJ-KANT, “Persdossier partnergeweld: ook mannen maken het mee”, www.vzwzijn.be/upload/docs/Persmap_Partnergeweld.%20Ook%20mannen%20maken%20het%20mee.pdf (consultatie op 12 april 2021).
- X, “CAW stelt expertise over huiselijk geweld ter beschikking van apothekers”, www.caw.be/wat-beweegt-er/nieuws/huiselijk-geweld-apothekers/ (consultatie op 5 april 2021).
- X, “Detectie van partnergeweld”, www.gezondheidenwetenschap.be/richtlijnen/detectie-van-partnergeweld (consultatie op 11 april 2021).
- X, “Jaarrapport 1712”, <https://1712.be/Portals/1712volw/Files/nieuws/1712%20jaarrapport2020.pdf> (consultatie op 5 april 2021), 18p.
- X, “Man slaat stiefdochter bloedneus: 10 maanden cel geëist”, www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20210303_95138767 (consultatie op 20 maart 2021).
- X, “Nationaal actieplan ter bestrijding van alle vormen van gendergerelateerd geweld (2015-2019)”, https://igvm-iefh.belgium.be/sites/default/files/nap_2015-2019.pdf (consultatie op 15 april 2021).
- X, “Over 1712”, <https://1712.be/wat-doet-1712> (consultatie op 5 april 2021).

Bijlage 1

Tabel 82³²⁰

³²⁰ J. PIETERS, P. ITALIANO, A-M OFFERMANS en S. HELLEMANS, *Ervaringen van vrouwen en mannen met psychologisch, fysiek en seksueel geweld*, Brussel, IGVM, 2010, 73.

Tabel 82. Prevalentie van geweld binnen het koppel, inclusief de ex-partner, gedurende de afgelopen 12 maanden, naar het geslacht van het slachtoffer, in absolute cijfers en in %

	Vrouw	Man	Totaal
Geen geweld	665	779	1.444
	85,1%	89,5%	87,5%
Eén daad van geweld	63	59	122
	8,1%	6,8%	7,4%
Meer dan één daad van geweld	53	32	85
	6,8%	3,7%	5,1%
Totaal	781	870	1.651
	100,0%	100,0%	100,0%

Tabel 88³²¹

Tabel 88. Prevalentie van de verschillende vormen van geweld binnen het koppel, inclusief de ex-partner, gedurende de afgelopen 12 maanden, naar het geslacht en de partnersituatie van het slachtoffer, in absolute cijfers en in %

		Met een relatie	Gescheiden in de afgelopen 12 maanden	Ex-partner	Totaal
Vrouw	Geen geweld	515	45	104	664
		87,7%	81,8%	75,4%	85,1%
	Verbaal of psychologisch geweld	59	8	27	94
		10,1%	14,5%	19,6%	12,1%
	Fysiek geweld (al dan niet samen met psychologisch geweld)	8	1	6	15
		1,4%	1,8%	4,3%	1,9%
Seksueel geweld (al dan niet samen met psychologisch of fysiek geweld)	5	1	1	7	
	,9%	1,8	,7%	,9%	
Totaal	587	55	138	780	
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
Man	Geen geweld	667	51	62	780
		90,6%	94,4%	75,6%	89,4%
	Verbaal of psychologisch geweld	64	3	18	85
		8,7%	5,6%	22,0%	9,7%
	Fysiek geweld (al dan niet samen met psychologisch geweld)	5	0	2	7
		,7%	,0%	2,4%	,8%
Seksueel geweld (al dan niet samen met psychologisch of fysiek geweld)	0	0	0	0	
	,0%	,0%	,0%	,0%	
Totaal	736	54	82	872	
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

³²¹ Ibid., 77-78.